7 /245
■ Iulie 2023
■ Anul XXI

Cafeneaua literară

supliment
ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

Festivalul internațional de literatură

filstreet

LITERATURA ÎN STRADĂ

Ediția I, Pitești, 8-11 iunie 2023

FILSTREET și-a propus să valorifice tradiția istorică literară și culturală a orașului Pitești și a județului Argeș, unde, de-a lungul a peste 250 de ani, s-au născut și/sau au trăit scriitori de primă mărime ai literaturii române, ca Dinicu Golescu, Alexandru Davila, Liviu Rebreanu, George Topârceanu, Ion Minulescu, Urmuz, Alexandru Kirițescu, Ion Pillat, Ion Barbu, Vladimir Streinu, Tudor Mușatescu, Miron Cordun, Gheorghe Tomozei, Cezar Baltag, Florin Mugur, Cezar Ivănescu Ileana Mălăncioiu, Gabriela Adameșteanu, Dan Horia Mazilu, Dorin Tudoran, Daniel Turcea.

La festivalul orchestrat de către poetul Călin Vlasie și criticul Ion Bogdan Lefter au participat scriitori străini, traducători cunoscuți ai literaturii române în alte limbi, scriitori români din țară și din Pitești, recunoscuți pentru valoarea operei lor, redactori ai revistelor *Cafeneaua literară* și *Argeș*, editate de către Centrul Cultural Pitești. Au fost prezente, din partea organizatorilor, doamnele Cristina Munteanu, consilier și relații cu presa al primarului Piteștiului, și Carmen Salub, directoarea Centrului Cultural Pitești.

În cadrul festivalului au avut loc lansări de carte, dezbateri pe teme literare, mai multe recitaluri poetice şi muzicale, susţinute de poeţii invitaţi şi, respectiv, de elevii Liceului de Arte „Dinu Lipatti”.

În stradă, pe esplanada din faţa Bibliotecii Judeţene Argeş „Dinicu Golescu”, au citit poeţii străini Dimitris Kanellopoulos (Grecia), John P. PORTELLI (Malta/Canada), German A. de la REZA (Mexic), dar şi poeţi români – Călin Vlasie, Elena Ştefoi, Traian Ştef, Romulus Brâncoveanu, Simona Popescu, Virgil Diaconu, Mircea Bârsilă, Liviu Ioan Stoiciu, Nicoleta Popa, Florentin Sorescu, Liviu Măţăoanu, Savu Popa, Hristina Doroftei, Gabriela Feceoru. Printre invitaţii de onoare s-au numărat criticul Al. Cistelecan, din Târgu Mureş, şi prozatoarea Doina Popa, Bucureşti/Braşov.

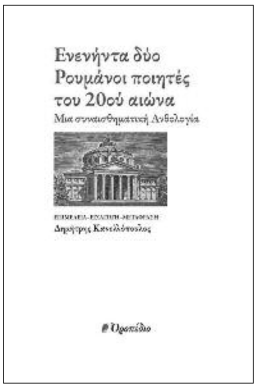
O altă rundă de recitaluri a avut loc la sediul Editurii ROCART, care se află în Băbana, pe domeniul poetului Călin Vlasie. Au participat aceiaşi poeţi, mai puţin L.I. Stoiciu şi Mircea Bârsilă, care au preferat să plece la *Gala Poeziei Române Contemporane*, de la Alba Iulia, organizată de conducerea U.S.R., fiind incluşi în program.

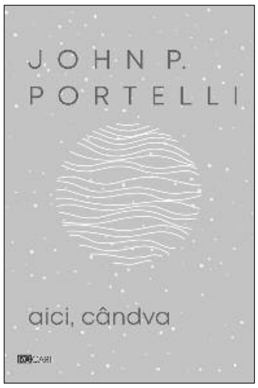
Scriitori străini la FILSTREET

Dimitris Kanellopoulos, din Atena, Grecia, este poet, prozator, editor, traducător din literatura română, cu studii de filosofie-istorie la Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca în anii 1980. A publicat în limba greacă „Antologia poeziei româneşti” şi, tot în greceşte, volumul „92 DE POEŢI ROMÂNI DIN SECOLUL XX. O antologie sentimentală, în traducerea lui Dimitris Kanellopoulos”, care a fost lansată în cadrul festivalului.

John P. Portelli, din Malta, poet, prozator, profesor universitar la Universitatea din Toronto (Canada). A lansat la festival placheta de poezie *Aici, cândva*, Ed. ROCART, 2023.

German A. de la REZA, Mexic, poet, prozator, eseist, istoric, economist, traducător din literatura română, profesor universitar la Universidad Autónoma Metropolitana din Ciudad de Mexico, studii de filosofie si istorie la Bucureşti, în anii 1980. Locuieşte în Ciudad de Mexico. A publicat o antologie a poeziei româneşti în spaniolă. Pregăteşte o a doua antologie de poezie românească pentru America latină. La festival a lansat volumul *Poeme alese* (*Poemas selectos*), Editura ROCART, 2023.

PREMIILE LITERARE FILSTREET 2023

Premiile FILSTREET, în diplome şi bani, au fost înmânate sâmbătă, 10 iunie, de către dl. primar Cristian Gentea, pe scena Filarmonicii Piteşti.

Juriul literar, desemnat de Centrul Cultural Piteşti şi Editura Rocart, a fost alcătuit din criticii literari, membri ai Uniunii Scriitorilor din România: prof. univ. Ion Bogdan Lefter (preşedinte), Irina Petraş, preşedinte al Filialei Cluj a U.S.R., conf. univ. Gabriela Gheorghişor, redactor-şef adjunct la revista *Ramuri*, prof. Dan Gulea, redactor-şef la revista *Atitudini*, prof. univ. Alexandru Cistelecan, fost redactor-şef la revista *Vatra*. Juriul a decis acordarea următoarelor premii la FILSTREET 2023:

TRAIAN ŞTEF: Premiul Naţional de literatură „ION BARBU” pentru POEZIE (opera omnia);

VIOREL MARINEASA: Premiul Naţional de literatură „URMUZ” pentru PROZĂ (opera omnia);

ANDREI MANOLESCU: Premiul literar pentru DEBUT (ex aequo), pentru romanul *Cazul scriitorului dispărut*;

BOGDAN-ALEXANDRU PETCU: Premiul literar pentru DEBUT (ex aequo), pentru volumul de poezie *Transcender*;

DIMITRIS KANELLOPOULOS: Premiul internaţional pentru promovarea şi traducerea literaturii române în străinătate „RADU GABRIEL PÂRVU”, pentru antologia în limba greacă „92 de poeţi români din secolul XX. O antologie sentimentală”.

Organizatori: Primăria Municipiului Piteşti, Consiliul Local Piteşti, Centrul Cultural Piteşti & Editura ROCART.

Festivalul a fost filmat de Centrul Cultural Piteşti pentru canalul său oficial de pe youtube şi de Mirela Giodea, TVR 3 Craiova, şi poate fi urmărit pe TVR Cultural.

V. DIACONU

O carte despre Labiș

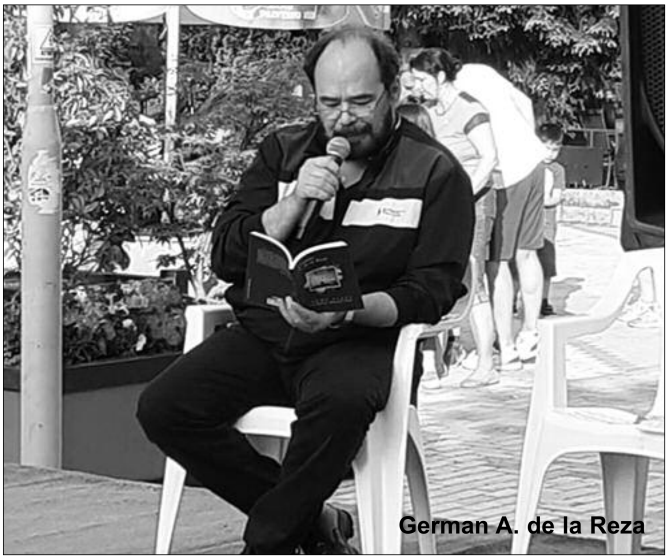

Student fiind pentru un scurt timp, în 1954, al Școlii de literatură, devenisem, la sediul acesteia, fostul muzeu Toma Stelian care este azi al conducerii PSD, vecin de dormitor cu Nicolae Labiș. Aflat deja la începutul reputației ce i se cuvenea, junele poet era departe de vreo urmă de suficiență, de „poză” astfel cum se întâmplă adesea în împrejurări similare. Meditativ, firesc în spusele și în comportarea sa cu semenii, avea aerul unei pregătiri, al unei așteptări a ceva important aidoma unui examen dificil al vieții. Nota de maturitate înscrisă pe chipul său copilăresc, care acum ar putea fi interpretată drept un stigmat al timpului nerăbdător, în loc de-a distanța, inspira încredere. Cu câte o carte sau un caiet în mână, dând mereu impresia că se duce undeva pentru a citi ori a scrie. Concentrarea sa era un chip al modestiei scriptorului urmându-și la vedere destinul. Adesea îl vedeam în compania lui Portik Imre, după toate probabilitățile cel mai bun prieten al ultimilor săi ani. În volumul cu apariție postumă al acestuia închinat lui Labiș apar aprecieri asupra poetului menite a justifica deopotrivă marea prețuire pe care i-o inspira și calda apropiere ce se crease între ei: „el avea ceva în plus față de cei de vârsta lui: erudiția, curajul de a gândi cu capul lui, angajarea sinceră, nesimulată, la cauza celor sărmani, cunoașterea vieții literare cu care s-a familiarizat în cercul prietenilor și colegilor de breaslă din Iași. Era un om sincer și cinstit, atât cu el însuși, cât și cu alții, și gata de sacrificiu pentru semenii săi”. Dar și: „O altă calitate, ce în ochii multora a devenit un păcat de neiertat, i-a fost că nu respecta interdicția comună dogmatismului de orice fel, anume: «crede și nu cerceta»”. De aici starea conflictuală la care n-a întârziat să ajungă cu literații nu puțini infeudați dogmei ideologice, în acel deceniu de maximă presiune a regimului comunist asupra intelectualității. Respirația liberă a poetului nu putea a nu provoca riposta puterii. Acuzat de introducerea și colportarea unor cărți și publicații interzise, de intenția de a-l vizita pe Arghezi, de admirația sa pentru „literatura putrefactă burghezo-moșierească”, s-a văzut pus în discuție în adunarea Școlii pentru „abateri disciplinare”. Nefastul director al instituției, medicul comunist ilegalist Petre Iosif, îl obligase pe Portik a scrie, aproape sub dictare, un text de condamnare a prietenului său. Pentru moment Labiș „a scăpat doar cu o consemnare în școală, mi se pare pe trei săptămâni, la fel ca și liceenii interni surprinși de vreun cadru didactic fumând în budă”. Reaua voință politică în dura sa stereotipie își dădea mâna cu evidenta invidie a unor confrați: „nu trebuie uitat că dacă el, în cei doi ani de la școală «trudind penița» mai mult și mai bine decât oricare altul dintre noi, și-a creat un renume de poet autentic, adversarii lui i-au creionat unul de bețiv, apolitic, nonconformist, apartinic și imoral până la vampirism”.

Dar importanța crescândă a prezenței tânărului poet devine tot mai provocatoare, astfel că el constituie în curând obiectul unui atac al însuși președintelui Uniunii Scriitorilor, Mihai Beniuc, la primul „Congres al Scriitorilor din R.P.R.”, desfășurat în 1956. Diagnosticul grav pus de acesta în duhul inclementei morale proletare: „Snobism, evazionism, influențe ale ideologiei burgheze, infiltrații liberaliste în capul artistului, slaba pregătire ideologică, lipsa de contact cu realitatea, precum și confuzii cu privire la raportul dintre libertate și îndrumare, pot face câteodată și la noi pe unii să alunece în gropile de lângă drum și să pornească după focuri mincinoase de comori inexistente”. E adevărat, poezia lui Labiș citată în sprijinul reproșurilor ce i s-au adus dă glas metaforic unui protest fără echivoc împotriva tiraniei totalitare: „Dacă cineva gigantic ar veni/ Și mi-ar rosti: Eu îți dau viața toată/ neîncepută, necăpătată,/ Dar să mi-o dai mie/ S-o duc înspre visata zare purpurie/ Pe drum neocolit, de netezime,/ Pe drumul neștiut decât de mine.../ Deci astfel de mi-ar spune/ Eu aș simți că tot ce-mi spune-i putred/ Cu hotărâre i-aș răspunde: -Nu cred!”. O altă lovitură pe care a primit-o Labiș, nu mai puțin dureroasă întrucât avea o țintă intimă, a venit din partea lui George (Geo) Mărgărit, care-i dădea simțământul de a fi realizat o prietenie aparte. L-am văzut pe Labiș în

Ion Bogdan Lefter, Călin Vlasie, Cristian Gentea

German A. de la Reza

mai multe rânduri alături de remarcabilul cărturar mult apreciat de G. Călinescu, inclusiv la conferința marelui critic despre Cehov, ținută în aula Academiei, așezați în primul rând al balconului destinat publicului. Un cuplu al literelor care atrăgea atenția. Alături de G. Călinescu, la prezidiu, Sadoveanu luându-i din mână paginile ce erau citite spre a le rândui cu grijă. Studenților Școlii de literatură li se făcea uneori onoarea de a fi invitați la asemenea evenimente academice... Până acum n-am știut de articolul neprielnic cu care a întâmpinat Mărgărit volumul *Primele iubiri*, afirmând: „Faptul este însă că poetul experimentat în captarea peisajului prin coardele lui fonetice, n-a reușit până acum să cânte frumusețea umană, noblețea ei creatoare... De asemenea, ca portretist al constructorului vieții care i-a pus litera-n mână, N. Labiș - vigurosul, înamoratul versului zgrunțuros - e un versificator. I s-a reproșat lui Labiș încrâncenarea și duritatea, poza filozofă, ca și exclamația goală. Într-o bună măsură reproșul e întemeiat”. Nu-mi dau seama ce s-a întâmplat. Mie unuia, Geo Mărgărit, cel ce a avut la rândul său o soartă tristă și cu care mă bucuram să stau de vorbă, mi-a lăsat impresia unui înalt spirit învins. Nu știu ce a conturbat relația sa cu Labiș atât de grav, încât acesta, după cum relatează Portik, a ajuns a-l socoti un „trădător”, „cel mai înverșunat dușman al meu”...

Cât privește sfârșitul tragic al lui Labiș, prietenul său a cules de pe buzele poetului, pe când se afla pe patul de moarte, dovada unui asasinat: „-Spune-mi, cum a dat nenorocirea asta peste capul tău? Ai fost beat? –Nu, n-am fost beat. E adevărat că am băut în după-amiaza și în seara aceea, dar nici măcar amețit n-am fost. –Cum ai putut să cazi sub tramvai, treaz? –Nu am căzut singur, am fost îmbrâncit din spate de cineva... -De cine, îl cunoști? –Nu știu cine a fost. N-am avut timp să mă uit înapoi, pentru că îmbrâncirea m-a proiectat, cu brațele ridicate, pe grătar între vagoane”. Și aici se cuvine a menționa o altă „prietenie”, să zicem involuntară de care a avut parte nefericitul poet, cea cu Aurel Covaci. Personaj sumbru, acesta a primit fără dar și poate misiunea de a-l supraveghea zi și noapte, până la ultima suflare pe cel devenit suspect în privirea vigilentă a autorităților. Lipit de poet cum o malefică umbră, domiciliat împreună cu noi în clădirea Școlii, acest Covaci a mimat o bunăvoință și față de subsemnatul pentru a mă iscodi asupra lecturilor și mai cu seamă asupra întâlnirilor mele cu scriitorii interbelici pe care îi căutam cu pasiune. Drept urmare, aflând că i-am vizitat pe Arghezi și pe văduva lui E. Lovinescu, Ecaterina Bălăceanu-Lovinescu, la sediul fostului cenaclu <<Sburătorul>>, conducerea Școlii m-a exmatriculat sub calificativul primejdios de „dușman al poporului”. Cine a rostit rechizitoriul crunt la ședința de exmatriculare, desfășurată pentru mai mult efect chiar într-un Ajun de Crăciun? Desigur, Covaci. Iată cuvintele sale asupra fatalului accident al lui Labiș: „Între ora 22 și ora 3 noaptea, el n-a mai fost cu mine, ci cu alții și aceia au vorbit și au povestit detalii. De fapt, e vorba despre un lucru cât se poate de obișnuit: lunecuș într-o stație de tramvai. Alunecare și cădere între cele două vagoane ale tramvaiului”. Și comentariul îndreptățit al lui Portik: „Mă surprinde răceala cu care Covaci își aduce aminte de tragicul eveniment. Am mai amintit în altă parte că el s-a eschivat să dea vreo informație cu privire la cele suferite de Labiș. (...) Motivându-și astfel tăcerea, dă de înțeles că are multe de spus, ceea ce eu nu pun la îndoială nici o clipă, însă când te uiți atent în copca făcută de el, în loc de apă limpede, ți-e dat să vezi apă tulbure”. Există însă și o oribilă bănuială la care Portik nu se referă... Să mai adaug doar că, în vreme ce colegii mei de la Școala de literatură se fereau după ședința de pomină a se mai apropia de mine, câțiva dintre ei ajungând a mă „demasca” la gazeta de perete a instituției, la plecare Labiș a fost singurul care m-a îmbrățișat, oferindu-mi în dar un volum din *Opera dramatică* a lui Blaga, carte firește interzisă. A fost ultima noastră întâlnire. Scrierea pe care Portik i-o consacră neuitatului său prieten e aidoma unui buchet de flori perene așezat pios pe mormântul poetului.

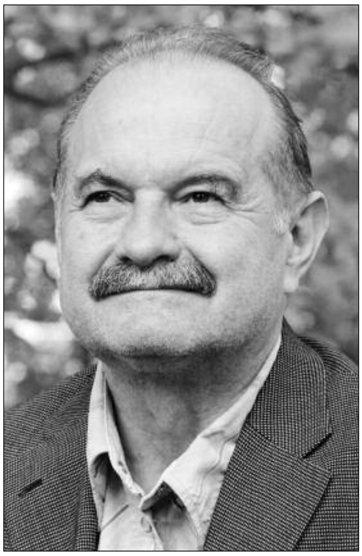
Gheorghe GRIGURCU

Portik Imre, *Hora morții. Consemnări despre prietenul meu Nicole Labiș*, ediție îngrijită de profesor Florin Diac, Ed. Oscar Print, 2022.

Romulus Brâncoveanu, Ion Bogdan Lefter, Virgil Diaconu, Dimitris Kanellopoulos

ION SIMUȚ
Fonetică politică

Dej și-a adăugat a treia parte a numelui să aibă trei particule, ca și Regele Mihai I, pe care l-a substituit în formula noii puteri, devenind Gheorghe Gheorghiu-Dej și intrând perfect în mentalul colectiv pe locul rămas liber, cu trei căsuțe disponibile; fără monosilabicul Dej lipsea ceva succesorului Regelui Mihai I, ca să ocupe tot locul sonor al autorității (trei clopoței: cling-cling-cling, nu doi!), trei elemente care se îmbină în discursul public, structură onomastică cu care se obișnuise lumea românească, în timpul regilor noștri: Regele Carol I, Regele Ferdinand I, Regele Carol al II-lea. (1) În loc de „Rege" – Gheorghe, (2) în loc de Carol, Ferdinand, alt Carol sau Mihai – Gheorghiu, iar (3) în loc de a treia particulă (I sau al II-lea) – Dej. Substituție perfectă, în logica fonetică a denumirii autorității de stat!

•

Nici Ion Antonescu nu fusese pur și simplu Ion Antonescu, ci Generalul/Mareșalul Ion Antonescu, adică tot o structură din trei particule, pliată pe rezonanța în trei tonalități a Regelui Mihai I.

•

Cu Gheorghe Gheorghiu-Dej se potrivea numai un nume din trei părți: Ion Gheorghe Maurer – succesorul sonor aproape perfect. Care nu s-a mai potrivit, după 1965, cu Nicolae Ceaușescu, deși l-a secondat aproape un deceniu (până în 1974), al cărui nume (Ceaușescu față de Dej sau probabilul Maurer) însemna o schimbare de paradigmă. El nu se potrivea perfect (vorba vine) decât cu Elena Ceaușescu.

•

Cu Ceaușescu (re)începe (după Ion Antonescu) cariera lui –Escu în fonetica politică a puterii: Ion Iliescu, Emil Constantinescu, Traian Băsescu. Nicolae Manolescu, din istoria candidaturilor, era în cărți, în trendul fonetic, la vremea acelui pariu. Crin Antonescu – și el președinte pentru o lună, la suspendarea lui Băsescu – putea face carieră mai îndelungată la vârf. Mentalul colectiv avea rubrica sonoră pregătită, chiar intrată într-un fel de obișnuință sau inerție hipnotică. (Nume găunos, repede surpat în propriul vid.) Dacă Adrian Năstase s-ar fi numit Năstăsescu, avea cu totul alte șanse. Cu patru silabe și, pe deasupra, terminat în –Escu, se potrivea perfect după Iliescu. Numele Mircea Geoană nu a fost capabil să rupă inerția lui –Escu. Dar e posibil să fie în 2024. Rupturile fonetice trebuie relaționate cu frustrările acumulate în societate și cu o adevărată și profundă dorință de schimbare. Băsescu era tot un –Escu, liniștitor pentru inerțiali (adepții lui), dezamăgitor pentru radicali (oponenții lui, în mod paradoxal).

•

Sfârșitul lui –Escu îl aduc candidaturile rivale Iohannis-Ponta. Amândoi aveau avantajul unei schimbări de paradigmă. Dacă ar fi candidat Crin Antonescu câștiga cu siguranță el, nu am nici cea mai mică îndoială, pentru că venea pe o melodie cunoscută pentru națiune. Crin Antonescu a irosit un imens capital politic. Ponta avea față de Iohannis avantajul unui nume mai scurt și mai net, sprijinit și de prenumele Victor, dar avea prea puține silabe: numai două. Românii erau obișnuiți cu nume de conducători din 4, 5 sau cel puțin 3 silabe. Iohannis, din 3 silabe, intra pe calapodul din 3 silabe al numelui lui Băsescu, deși lumea era pregătită pentru o schimbare mai netă, reductivă. Boc, dintr-o silabă, sunase de multe ori deșteptarea sau dăduse avertismentul. Ponta îl concura la percutanța numelui. Iohannis a câștigat în mod paradoxal în raport cu logica... irațională a acestei teorii de fonetică politică. Numele de Iohannis te face să te întrebi dacă s-a produs cu adevărat schimbarea în societatea și mentalitatea românească. Investiția electoratului și a ocultei europene a fost imensă.

•

-Escu nu are șanse să mai revină prea curând la putere, are o rezonanță compromisă. Călin Georgescu se va lupta zadarnic. Nu știu ce șanse ar avea Cristian Diaconescu la președinție, în acest context onomastic. Poate Adrian Cioroianu! Viitorul ar trebui să fie al lui –Eanu (cu variante terminale în –ean sau –an). Se cumulează aici ecourile rezonanțelor denumirii cetățenilor marilor provincii românești: ardelean, muntean, moldovean, dând predispoziția alegătorilor de a se identifica. Au sunat multe nume cu această terminație, dintre care s-au pozitivat câteva: Tăriceanu (care, e adevărat, mai e și Popescu), Vrânceanu (Gabriela), Munteanu (Marian). Dintre aceștia (și, eventual, alte nume cu –Eanu/-ean/-an) s-ar putea alege viitorul contracandidat al lui Iohannis. Din categoria rezonanței naționale a lui Sadoveanu sau Rebreanu (și să nu-i uităm pe foarte popularii Topîrceanu și Teodoreanu) se va alege viitorul câștigător. Conspirația politico-lingvistică lucrează pe acest calapod sonor. Pe Gabriela Vrânceanu, dacă lucrează bine și este inspirat ajutată de partid, este previzibil să o vedem, ca mâine, mai mult decât primar al Capitalei. PNL-ul e naiv că nu pariază din timp pe un –Eanu/-ean/-an, dar nu dintre numele uzate și negativate (precum Videanu). Ziceam de Adrian Cioroianu. Viitorul e al bătăliei politice dintre mai mulți –Eanu, care va înlocui marea bătălie dintre variantele de –Escu, obosite și compromise. (Nu uitați că această teorie și profeție le face un –Eanu, adică, pe numele lui adevărat, Nestor Gândiceanu!). Urmează dinastia lui –Eanu/-ean/-an! E o profeție pentru adepții foneticii politice. Numele Ilie Bolojan are resursele sonore necesare pe calapodul fonetic privilegiat. Ce ne facem însă dacă Gabriela Firea nu mai e și Vrânceanu?

•

Știa Băsescu (adică intuia) de ce vrea să schimbe în Partidul Mișcarea Populară numele partidului său. Nu are în comun cu Mișcarea Legionară decât rezonanța sonoră identică, dar ce avantaj în mentalul colectiv care regăsește asemenea structuri sensibile, conectate la ideea de intransigență națională! Mare șmecher! Știa fonetică politică mai mult decât toți ceilalți la un loc.

•

Laura Codruța Kővesi sună atipic, exotic și antipatic, dar potrivit pentru domeniul ei, al dreptății obscure, unilaterale,

intrând, inevitabil, într-o galerie negativă. Sună ca dracu', vorba lui Petre Roman de la Revoluție, nume potrivit într-un șir de nume care îți dau fiori, chiar dacă aveau alte responsabilități de stat: Alexandru Voitinovici, Ana Pauker, Nicolschi, Alexandru Drăghici, Tudor Postelnicu, Gelu Voican Voiculescu (acesta din urmă cu o fonetică favorabilă a numelui, acoperind un ocultist) – pe care riscul diabolizării îi scapă de căderea în anonimat. Nu au șanse să li se repartizeze roluri bune în istorie. Ei joacă, din predestinare, numai personaje negative, pentru care au primit însă un spor considerabil de remunerație și un halou de putere ocultă. Îți vine să te întrebi: de unde i-a scos cine i-a scos?

•

Cîțu, Câciu, Ciucă, Ciolacu, Bode, Budăi, Tîlvăr, Turcan, Gorghiu sună bizar și antipatic. Pentru asemenea disonanțe, există o vorbă populară: a tunat și i-a adunat. Au o misiune grea, mai dificilă decât a altora, cu nume mai ofertante. Politica lor trebuie să desmintă pragul fonetic deloc promițător.

•

Malta, în raport cu Yalta, credeți că a fost aleasă întâmplător? O mare schimbare politică și o subtilă reparație morală a istoriei pentru Estul Europei se bazau pe o mică reparație fonetică, de un sunet. Yalta, reparație prin Malta – încercare de a substitui o căsuță fonetică negativă printr-una pozitivă, care să șteargă o amintire echivalentă cu un coșmar al istoriei.

•

Hitler se potrivea perfect cu Stalin, prin contrapunere egală de forțe și amenințări – cu același număr de silabe, cu același număr de foneme, cu *t* și *l* aproximativ în aceeași poziție. Vehicularea împreună a celor două nume, ca o confruntare de puteri, suna bine, într-un fel de compatibilitate paradoxală a polarităților.

•

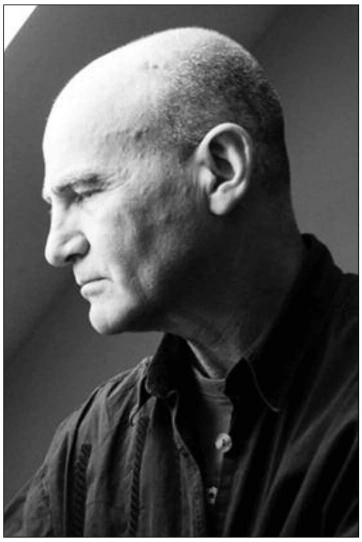
Analiza fonetică e interesantă și pentru numele rusești de lideri politici, unde terminațiile în –ov (începând cu Hrușciov, schimbare de paradigmă sonoră, după Stalin, care venea după Lenin) fac o tradiție puternică, la fel ca la noi –escu. Gorbaciov a adus schimbarea majoră din interior, după o serie de –ov inerțiali. Elțîn a consfințit-o. Putin reface nostalgic legătura sonoră cu Lenin și Stalin. Rezistența lui nu-i fără explicații fonetice oculte (inclusiv prin prenumele Vladimir, ca al lui Lenin). Lenin, Stalin, Putin – o rezonanță fonetică favorabilă celui din urmă, în mentalul istoric și colectiv.

Să mai spun că numele unui lider politic, în societățile emoționale, mai puțin pragmatice, nu-i indiferent și nu-i străin de o tradiție fonetică? Paranormalul simbolist lucrează pe dedesubt, prin culori și sunete, deocamdată nu și prin parfumuri, ca la Baudelaire. Poate prin parfumul de epocă, prin nostalgii... „Parfum, culoare, sunet se-ngână și-și răspund" – ce profeție politică teribilă! Parfumul de epocă (nostalgiile care fac conexiuni iraționale), culorile de partid (care induc stări emoționale), sunetul numelor (care fixează opțiuni sincopate, fie în sensul inerției – nume pe calapod vechi – fie în sensul schimbării – nume cu sonoritate nouă)...

•

Curios e că această teorie nu se verifică la americani, englezi, francezi, germani, adică în democrațiile consolidate – unde inerțiile și impresiile de suprafață nu funcționează. E de meditat la cauze. Fonetica politică (o știință veleitară, o invenție, o fantezie) nu se verifică în democrațiile occidentale, unde contează mai mult omul (indiferent de nume), contează meritele și programul politic. Estul și Vestul nu au aceeași logică, fie ea și obscură, nici în fonetică (în fonetica politică)!

*(Din carnetele lui **Nestor Gândiceanu**)*

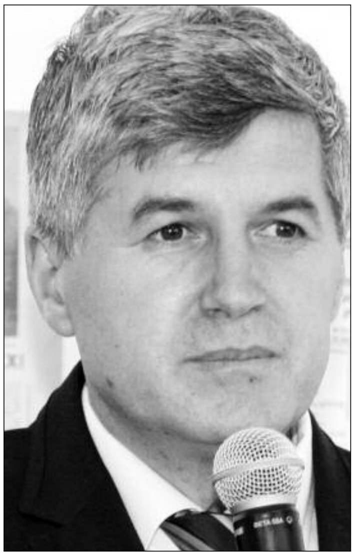

Eminescu recitat de un chinez

Absolut din întâmplare am descoperit pe *Netflix* documentarul *Bucuriile și suferințele tânărului Yuguo*, din 2022, realizat de Ilinca Călugăreanu, regizoare clujeancă. Yuguo, de 16 ani, trăind în China într-un oraș de trei ori mai mare ca Bucureștiul nostru, visează să studieze și să trăiască în... România. Are în mână o carte de Eminescu, tradus în chineză. O fascinație nepământeană îl determină să scrie mailuri, să solicite permisiunea de a studia în țara noastră, pe care unii o părăsesc cu invective de nereprodus. Părinții săi, profesori universitari, nu se opun și iată-l pe Yuguo la Universitatea din Bacău, unde descoperă poezia, liniștea, zăpada, dar și ciorile din parcul orășenesc. Trăiește totul cu frenezie și simte că locul lui e acolo. Scrie mamei: „am visat că eram un dragon care zbura spre Carpați...". Merge la muzee, se informează, învață limba română și recită *Ce-ți doresc eu ție*... la aniversarea poetului. Documentarul oferă întâlniri cu personalități culturale din Bacău, care l-au cunoscut și admirat pe Yuguo. Unii au început să reconsidere România, deoarece băiatul devenise un fel de model. Iată: să-ți vezi/revezi propria țară prin ochii unui adolescent chinez. Care în 2018 s-a dus la Alba Iulia să participe la marele eveniment, cu un entuziasm ieșit din comun. Cam 80 de zile a trăit în România... a sărit din tren, crezând că ajunsese la destinație... marile zăpezi... o bornă de cale ferată și moartea subită. Aici, la noi, unde pământul îl atrăgea pe Yuguo ca un magnet. Regizoarea nu lasă loc de suflu lacrimogen, ea caută imagini cu el bebeluș, jucăuș, clocotind de o curiozitate viscerală. În 15 martie 2019, când ar fi împlinit 17 ani, Yuguo a fost declarat Cetățean de onoare al orașului Bacău. Mai apoi, părinții săi au creat o bursă la Universitatea din Bacău pentru tinerii doritori de învățătură. Stau și mă revolt: un tânăr din China citește cu nesaț Eminescu, iar „ai noștri tineri" aici... câți se plimbă cu cartea poetului în mână, părăsind pentru o oră („o oră să fi fost amici") telefoanele lipite de palme?

Alexandru JURCAN

Generația '60 - generația socialismului

Avea Marin Sorescu o rubrică pe vremuri, în Revista de Istorie și Teorie Literară, „Minorii sunt majoritari". Când discutăm despre generația '60 trebuie să-i identificăm, în lipsa, până în prezent, a unei istorii a acestei generații, pe scriitorii care-i aparțin, mai ales că unii sunt greu încadrabili. Volens-nolens, trebuie să vorbim, alături de vârfurile generaționiste, care au scris istorie, și pe epigonii acestora, pe cei din eșalonul secund. Oricum, o istorie completă este foarte greu de făcut. În ce mă privește, această istorie e realizată de pe pozițiile militantismului etico-estetic, prezentând doar anii de început și de lansare a acestor scriitori, nu opera și viața lor în întregime. De pildă, la Nichita Stănescu putem distinge patru perioade de creație, patru stiluri... Dar acum e vorba de un minor, destul de harnic, Ion Rahoveanu.

Ion Rahoveanu, de la proletcultism la național-comunism (ep. 24)

Ion Rahoveanu este pseudonimul lui Ion Bâscă, născut la Rahău, jud. Alba, la 5.10.1928, fiu de agricultori, și decedat la 27.06.1994, la Sebeș. Pentru că este un scriitor despre care nimeni nu mai vorbește, adaug câteva repere biografice. Școala primară – la Rahău, gimnaziul – la Sebeș, liceul – la Alba Iulia, facultatea (de filologie) – la Cluj-Napoca (în 1955). A debutat cu versuri din timpul liceului, în „Lupta Ardealului" (1948). A lucrat ca redactor la Studioul de Radio Cluj (1957-1970), la revista „Tribuna" (1958-1972), ca inspector principal la Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Cluj (1972-1975), ca director al Centrului de Îndrumare a Mișcării Artistice din Sibiu (1975, an în care se pensionează medical).

Am spus că e uitat, deși Al. Piru îl numea „un nou Vlahuță". Nicolae Manolescu, deși a scris cronici la primele sale două volume, nu-l menționează în „Istoria critică a literaturii române" ori în „Lista lui Manolescu". Nici Alex Ștefănescu, în „Istoria literaturii române contemporane. 1941-2000". Nu e prezent nici în „Dicționarul esențial al scriitorilor români", al lui Mircea Zaciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu. Doar în „Dicționarul general al literaturii române", din 2006, îl întâlnim. A publicat multe volume, rămânând, până în 1989, „un fidel slujitor al poeziei înregimentate politic, în registrul minor al genului" (Raluca Dună, D.G.L.R.).

A debutat editorial în 1959, nu 1961, cum scrie în dicționarul Academiei Române, în volumul colectiv „Sub semnul revoluției. 30 de tineri poeți". Cu trei poezii proletcultiste, precum Cezar Baltag, nu cu două, precum Ana Blandiana, ori patru, precum Nichita Stănescu. A 11-a sa carte, „Orizontul regăsirilor", apărută în 1976, este considerată de Dana Dumitriu, un „volum submediocru". Și asta pentru că Rahoveanu, de la volumul din 1959 și până la sfârșit, nu a evoluat deloc. Nu a reușit, poate din cauza funcțiilor sale politice, să se rupă de proletcultism, precum au făcut-o congenerii săi care, după ce s-au văzut lansați având în spate Partidul, au reușit să creeze cât de cât liber, să-și impună propriile stiluri. Mai grav, Ion Rahoveanu a evoluat spre național-comunism (după ciclul comunist din „Râul târziu", 1981, la „Spațiu cardinal", 1982, și „Sideralul vis", 1984). Încă din 1975, Al. Piru, în volumul „Poezia românească contemporană. 1950 – 1975", analizând primele sale 10 volume de autor, începe prin a constata că: „fără ecou deosebit a rămas vocea lui Ion Rahoveanu, versificator onest, dar uniform și monoton". Nici măcar în cărțile zise pentru școlari, Rahoveanu nu se abține să nu scrie versuri patriotice („deși înlăcrimate le mai știi/Nu-s golfuri cântecele țării mele./Sînt cîntece de piscuri și cîmpii,/Bat în cadență valuri pînă-n stele".

Își face ucenicia la „Tribuna" (la care a fost redactor), dar colaborează și cu revistele „Steaua", „Iașul literar", „Scrisul bănățean" ori „Almanahul literar". De exemplu, în „Tribuna" din 17 martie 1957, publică, alături de Nichita Stănescu, un grupaj de poeme dedicate răscoalei de la 1907, după ce, în „Steaua" (decembrie 1956), publicase poeziile „Priveliște" și „Însemnări de drum", alături de alți șaizeciști – A.E. Baconski, Leonida Neamțu, Victor Felea ori D.R. Popescu (ultimul, firește, proză). În volumul „Sub semnul revoluției", în poezia „Peisaj – 1945", Rahoveanu cântă victoria împotriva fascismului: „În lungul șanțului, inundați de senin,/Ce odihnitor e să stăm pe iarbă/După drumul sfîrșit în Berlin./Ce drag ne e să scuturăm de praf și de scrum bonetele,/Să le țină-n vîrf baionetele". În poezia „Departe" denunță bombardamentul atomic american asupra Japoniei, ale cărui efecte se simt până și-n... Mexic, nu doar asupra unei mame din Japonia care lansează blesteme asupra americanilor. În fine, în „Poezia", notează visător: „Ești încă tînără, poezia mea,/(Și nu-mi permit să cuget la bronzul nemuririi", încheind apoteotic: „Înaripează-ne-n zborul spre zarea Comunei!"

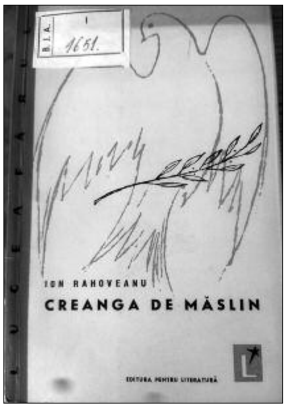
Recenzând antologia „Sub steagul revoluției" în „Scrisul bănățean" (ianuarie 1960), Sergiu Levin îl remarcă și pe Ion Rahoveanu, alături de Anghel Dumbrăveanu, Ilie Constantin, Romulus Vulpescu, Florența Albu (se vede că Nichita nu îl convinsese. Levin scrie: „prezentul volum (...) ne bucură și confirmă lucrul bine știut că, în literatura nouă, metoda realismului socialist oferă un câmp atât de larg dezvoltării multiplelor talente". În schimb, D. Micu nu e atât de încântat de cum scrie poetul din Rahău. La 17 iulie 1960, în „Scînteia", Micu, în studiul său „Răsfoind câteva publicații literare lunare", printre care și „Tribuna", descoperă, la Rahoveanu și un

Laurențiu Ciobanu, unele „înclinații spre discursivitate” (la Nichita Stănescu, D.M. găsește... „stângăcii”!)

În deceniul șase al secolului trecut, prin cantitatea versurilor sale, se face cunoscut și recunoscut, fiind invitat, în toamna anului 1960, să participe la masa rotundă organizată de Secția de poezie a Uniunii Scriitorilor. Revista „Gazeta literară” (nr. 49) redă unele puncte de vedere, mai puțin pe cele ale unor Gh. Tomozei, Rahoveanu și Horia Zilieru, menționați printre participanți. Concluziile (încurajatoare) sunt trase de Cicerone Theodorescu.

La 20 octombrie 1961, într-un tiraj de 2145 exemplare, primește bun de tipar volumul său de autor, în colecția „Luceafărul”, „Creanga de măslin”, cu o prefață de Radu Enescu. Prefațatorul salută „poezia adevărată” a lui Rahoveanu, cel care „exprimă ceva din frumusețea lumii noastre socialiste”. „Oriunde în țara sa, unde se clădește o viață nouă, la Hunedoara sau la Bicaz, pe înălțimea schelelor de pe șantiere sau în adâncul minelor, oriunde se consumă faptele de eroism diurn și anonim ale milioanelor de constructori ai socialismului”, scrie Radu Enescu înainte de a invoca trei versuri din poezia „Dialog”: „Pe mine, Fericirea, simplă ca pe o mierlă,/ Acolo o să mă-auziți, o să mă-ascultați,/Ca pe-o privighetoare din Carpați”. Poetul nu mai visa la „bronzul nemuririi”, se mulțumea să fie o „privighetoare”.

Volumul „Creanga de măslin” se deschide cu poezia „Partidului”. Rahoveanu creionează o imagine de luptător devenit constructor: „De pe mîini s-au șters urmele cătușelor,/

De pe frunți s-a dus umbra norului./ Te simt întotdeauna în suflet și în preajmă,/ Inginer al viitorului”. În „Minerilor un vis”, poetul ar „dăltui un monument al lor”, după care se vede în „Hunedoara” stăpân: „Eu, cel ale cărui uzine, blocuri,/ Poeme, gospodării colective, statui,/ În primă audiție răsar,/Ca o muzică grea a veacului”. În poezia „Exil în Nord”, poetul vede cum, cosmic: „Trece Lenin/Privind zăpada ghemuită pe stîlpi ca o hermelină,/ Trece Lenin -/ Zăpada dintr-acolo stîrnită de vînt/ E ofensivă de lumină.// Trece Lenin/ Și zarea-i pare cristalizat de limpede,/ Pretutindeni străbat privirile lui,/Pașii i se-aud miraculos în țară/ Chiar dacă e atît de singur cum nimeni nu-i.//... Trece Lenin/ Din nemărginirea albă a nordului./ Îl urmează: robi pe calea lactee? Galaxii?/ Forța astrelor aurie străpunge zarea-ntunecată./ Trece Lenin/ Și n-o să se oprească niciodată.” După Lenin, poetul își aduce aminte de țara sa, pe care o cântă în poezia „Patria”: „Slăvită fii, țară cu bolta albastră,/ Ești dragostea vie, mîndrie și flacără-a noastră,/ În inima pămîntului tău neuitate se-nchid/ Osemintele eroilor din strămoși, amintirea eroilor de partid”.

Volumul se bucură de numeroase cronici entuziaste. În „Gazeta literară” (nr.1, 4 ian. 1962), tonul îl dă Matei Călinescu. Îl urmează, aproape simultan, Mircea Tomuș, în revista „Steaua” (ianuarie 1962). În „Tribuna” (nr. 5) este rândul lui D. Cesăreanu să îi facă o cronică. „Scînteia tineretului”, din 14 februarie, îl laudă și ea, Rahoveanu fiind un poet care „desprinde prototipul – omul – simbolul tuturor creațiilor și frumuseților socialismului”. „Scrisul bănățean” (nr.3), prin Leonard Gavriliu, îi aduce un nou elogiu. Nicolae Manolescu, în „Contemporanul” (nr. 11 din 16 martie 1962), în articolul „Trei poeți tineri”, vorbește pozitiv despre Horia Zilieru, Anghel Dumbrăveanu și Ion Rahoveanu, ultimii publicați în colecția „Luceafărul”, genitoarea generației șaizeci. Totuși, „Gazeta literară”, prin Mihail Petroveanu, toarnă puțină apă pe focul elogiilor, denunțând faptul că revista „Tribuna”, unde Rahoveanu era redactor, s-a năpustit asupra criticilor care... critică, neavând „niciun cuvânt autocritic în legătură cu apologia volumului lui Ion Rahoveanu...”

Scriitorul este un activist politic proclama, în epocă, Al. Căprariu. Ion Rahoveanu își încearcă puterile și în critică. Astfel, în „Tribuna” (nr. 9/1963), scrie: „Sobrietatea și prestanța criticii de poezie se cere consolidată – și cred că pentru atingerea acestui obiectiv concurează, alături de alți factori, sporirea acelui spirit de pătrundere în universul poetului, sporirea obiectivității, definirea viziunilor proprii, având la bază principialitatea comunistă”. În alt număr din aceeași revistă (la 28 martie 1963), la rubrica numită „Carnetul Scriitorului”, Rahoveanu își laudă colegii de generație, în ordinea lui: Leonida Neamțu, Nicolae Stoian, Miron Scorobete, Grigore Hagiu, Anghel Dumbrăveanu, Horia Zilieru, Ion Crânguleanu, Ion Gheorghe, Gheorghe Tomozei, Constanța Buzea, Florin Mugur. Pentru cărțile lor apărute în colecția „Luceafărul”. Nu-i plac Nichita Stănescu, Ion Alexandru. Critică, fără să numească, faptul că apar și „poezii sub nivelul publicabilității”, pe care „un critic, de obicei tînăr, le elogiază”. „Se mai practică uneori – continuă Rahoveanu, vizându-l pe Ion Alexandru, n.m. – o poezie diafană, dulceagă, prețioasă”. Tot ce nu era proletcultist, helas, era criticabil.

În mai 1963, „Viața Romînească” dedică un grupaj aniversării a „93 de ani de la nașterea lui V.I. Lenin”. Rahoveanu nu putea lipsi, cum nu lipsește din „Tribuna”, numărul festiv de 1 mai. Mai mult, Ion Lungu îi laudă pe „reprezentanții poeziei noastre realist-socialiste”, Rahoveanu fiind citat înaintea lui Nichita Stănescu și Cezar Baltag. Mai ales că în acea primăvară îi apăruse un nou volum de versuri, „Cerul dintre noi”. Pe scurt, volumul se deschide cu poezia „Comuniștii”. Poezia „Era o primăvară sumbră” e dedicată „Unei utecistе”. „La Hunedoara” se dedică ”Omului oțelar”, „Înălțare” subliniază că „Unde-i patria mea e vis”, „Fîntîna” e dedicată „Partizanilor romîni din timpul celui de-al doilea război mondial”. Nu uită de cel care este „Erou al eroilor”, poezie dedicată „lui Lenin” („Dar tu între Vladivostok și California lupți,/Între Norvegia și Capul Bunei Speranțe,/Între pămînt și celelalte stele, mai departe lupți”!

Recenziile curg. De bine. În „Gazeta literară” (6 iunie). În „Tribuna” (4 iulie). În „Contemporanul” din 5 iulie 1963. Nicolae Manolescu scrie o cronică pozitivă, dar, totuși, remarcă și o „insuficiență a percepției”. Urmează un alt volum, în 1966, „Țara de cîntec”. Titlul spune tot. Prima strofă din poezia „Spirit ziditor” declamă: „Partid al meu, involtă cutezare,/Statui și case înălînd, și turnuri,/Ești certitudine și-naripare/Și spulberi adierea către scrumuri”...

În 1968, Rahoveanu publică un volum de proză istorică, „Zodie milenară”. Vorbește frumos despre eroii români de-a lungul a 2000 de ani, de la Decebal și Zamolxe (îl citează și pe Mircea Eliade) până la Unirea de la 1 Decembrie 1918, evocând pe Budai Deleanu, pe Ioan Corvin, pe Horia, Cloșca și Crișan, pe Avram Iancu, pe Aurel Vlaicu ori pe Lucian Blaga. Volumul cuprinde și fotografii. Rahoveanu strecoară și imaginea cu „figuri de căpetenii sfinte ale răsculaților” – răsculatul Oprea Miclăuș e încadrat de Sf. Cuv. Visarion Sarai și Cuv. Sofronie de la Cioara. Un act de curaj și de apreciat, în tumultosul an 1968. Să nu se spună că nu am fi putut avea cuvinte frumoase despre Ion Rahoveanu, dacă ne dă prilejul...

Jean DUMITRAȘCU

Magda URSACHE
„Infanterie și plevușcă”

Din titlul *Ficțiune și infanterie* al târgovișteanului Costache Olăreanu a plecat cel formulat de regretatul poet Ancelin Roseti, „Infanterie și plevușcă”, titlu mai potrivit cu adăugirile mele complementare la întrebarea lui Ion Simuț: *Sfârșitul cronicii literare?* („Cafeneaua literară”, 5, mai 2023). Simptomatologul nu-i declară medical sfârșitul, o tratează, iar eu sper să-i augmentez demonstrația. Textul, unde Ion Simuț pune toate punctele pe i-uri, e ca o hârtie de turnesol. Mă aștept ca reacțiile confraților și consurorilor să înroșească revista piteșteană. Poate aflu de ce cronicari literari ca Daniel Cristea-Enache și Cosmin Ciotloș au părăsit coverta „României literare” (erau prea mari talazurile?), de ce au plecat de pe nava amiral, miradorul „România literară”, Ion Simuț și Rodica Zafiu, temporar Alex Ștefănescu și Răzvan Voncu, tot temporar, spre alte zări. Pentru că și-au simțit subordonată opinia? Să ni se controleze iarăși gândirea? Cam da.

Nu respecți tabu-urile literare, faci un *faux pas* și vine acuza de atitudine *non political correct*. Nota Arghezi, în tableta *Viața literară*, „Adevărul”, 23 februarie, 1947: „Încolo, viața literară e liberă, cu condiția să nu scrii.”

Autorii nu sunt total liberi de constrângeri, cum am sperat după acel Decembrie. Li se cere iarăși „biletul la control”. Să hulești e voie, dar conformist-oportun: pe Gyr, pe Crainic, pe Goga și, mai sus, pe Eminescu, declarat „valoare congelată”. Camil Petrescu? Irelevant pentru francezi. Mircea Eliade? Un poligraf și încă mediocru. Irelevant pentru istoricii religiilor. Ba tutelar pentru toți cei care gândesc cu mintea lor. Scrii empaticamente despre Bonciu, Tzara, Fondane etcaetera? Așa da! Îl vezi pe Voronca mai mare decât pe Eminescu, așa cum a procedat Roxana Sorescu? Daaa!

Cronica de întâmpinare, cronica de analiză, cronica-oho! – de direcție au intrat în umbra paginii, ca să zic așa, în favoarea criticii publicitare. Ion Simuț disociază cronica literară de recenzie și de ceea ce am putea numi comentariu de complezență, de la un autor la altul, dar mai ales de la un poet la altul. Cronicarul literar (musai titular de rubrică), „ce își respectă condiția”, se documentează, selectează și promovează asumat, operând cu anume criterii. Cronica literară răspunde unor „exigențe precise”, nu și comentariul. Apreciez, ca și Ion Simuț, solidaritatea, nu și complicitatea de grup, de grupare (ca să nu zic gașcă) exclusivistă. Evident că ești exclus ca neaparținător și talonat ca adversar, nu te bucuri de atenția cronicarilor, dacă nu consuni cu directivarea, dacă nu te acceptă elita conducătoare din Bucale. Și asta în spațiul literar, copie după cel politic. Am mai spus-o: să dăm Cezarului ce-i al ideologicului și lui Dumnezeu ce-i al valorii.

Ca să așeze sub același acoperiș și recenzia, și eseul, și „critica amabilă”, Simuț o denumește critică de întâmpinare. Este evident că a câștigat recenzia scrisă cu largă înțelegere pentru autor. Selecție? Nu. Interpretare? Doar piaristică. Mergem pe criteriile piaristicii (reclamei), scoțând la iveală personulități. Altfel cum ar fi ajuns Miha Rădulescu în vitrinele librăriilor mari și s-ar fi cocoțat, ca filosoafă, pe acoperișurile Capitalei, în chiloți roșii? Pentru că ne-a fost băgată în ochi. Moralitate? Ce-i cu vocabula asta? În ce mă privește, sunt de părere că reperele morale sunt greu de aflat, dar sunt. Theodor Codreanu vorbește, în *Criza morală a criticii*, de un *hipercriticism* ca maladie. Or, *spirit critic* înseamnă tocmai *supunere la obiect*, *înțelegere*, iar nu *discriminare*.

Recenziile sunt ori prietenoase ori dușmănoase, pledoarii pro ori contra (*procontra*, vorba hâtrului Ion Creangă, nu există!). Comentariile nu conțin rezerve, nici măcar subtil acoperite. Adulând, adulând, fără o obiecție cât de mică, să nu supere, la o adică, plătitorii, care au comandat laudatio pe tarif, cum comanzi o pereche de ghete.

Am diagnosticat și eu *Bolile spiritului critic* și-i cam de multișor poveste (Editura *Libertas*, Ploiești, 2006), mai ales în secvența *Bolduri pentru critici*. De *spiritus rector* (îi fac o reverență lui Maiorescu) ducem o teribilă lipsă. Sunt critici care dețin expresivitate și gramatică. Mai greu e cu cinstea obrazului. Cum să fii într-un juriu și să-ți faci nevasta premiantă? Cum să te jurizezi pe tine însuți, ca Horia Gârbea, și să ajungi în lista sutei de poeți reprezentativi?

După *editore-tradittore*, provenit din celebrul traduttore-tradittore, dispus să publice orice, oricât și pe oricine pe bani grei, relativismul cultural (adus și practicat de generația Levi's) crește și-nflorește. Un anume soi de critici recenzează pe rupte legiuni de poeței și poetașe, spre disperarea lui *homo legens*. Nici gând să discearnă între mimetici și originali, răi și buni.Volumul colectiv *40238 TESCANI* a fost răs-comentat ca mare ispravă poetică. „O partidă de text în grup”, a ricanat Alex.

Ştefănescu. Tehnica? Copy paste după pereţii toaletelor publice. Prezenteiştii minimalişti nu cedează, recidivează.

Câțiva critici lăturalnici și-au pus mintea cu producția de poezie și-s îngăduitori cu tot felul de cazne nesărate ale autorilor de inepţii rimate sau nu. Petru Ursache glumea despre criticul X: „Ăsta poate scrie despre orice, chiar și despre cărţi nescrise încă". Îl secondam. Cum încap într-o burtă, ce-i drept, profundă, atâtea versuri proaste?

Recenzenţi sârguincioşi, cu două norme, parcurg zilnic un sac de cărţi. Când or fi având timp să citească atâtea metafore și să le decodeze? Se dau drept amanţi ai ideii poetice, fraţi de cruce cu simboluri antinomice, cu arhetipuri, cu topoi ale romanticilor. Ce dacă, din viteză, recenzentul scrie despre motivul bărcii, ca, două rânduri mai încolo, să aflăm că-i vorba de motivul băncii? Și ce reflectoare pun pe false gloriole, „canguriţe şchioape şi ciocănitori ciocuşe", spre a le spune, cu haz amar, ca Virgil Raţiu! A apărut *Cel mai lasciv poem (*de Iulian Fruntaşu, autor al cărţii *Uneori trebuie să fii prost ca să fii deştept)*, dar și poziția „cea mai simpatică poetesă". Avem poeme carnivore și vegetariene, poezii alese, prealese, prespălate. O poezie nespălată, a unui „poet de reproducere" (mulțumesc, LIS!), Andrei Codrescu, care stă în casa de peste ocean și se vaită bilingv: „şi-mi fac griji din pricină de penis DE PENIS/PENTRU DUMNEZEU", a făcut explozie. Ecou nostalgic la Brumaru : „O, de-ai avea, iubito, oh, curul de-altădată". Cooltura, după Martin Welser EO (Ejaculare-Orgasm), capătă teren, având mulți practicieni. Şi nu mai dau exemple de literatură scato, ca autorii să nu-şi (mai) inspire cititorii. Aleg doar ceva din poezia unei Ofelii nepotolite. Iată ce propune: „eu înot în noroi ca un moroi cu chiloţi noi." O fi autoironică atunci când anunţă: „mi se rupe aura în zona inghinală"? De cerut cere: „treci pe trepidaţii, eşti indispensabil ca un vibrator".

În acest punct al discuției, îmi aduc aminte de *Ars antipoetica* a lui A. E. Baconsky, unde poemele erau scrise astfel: „cu tărâțe de lemn", „cu fiare vechi", „cu bucăți de plexiglas" (ce poetă ar fi fosta ministresă Anisie, numai s-o vrea!), poeme abcdefghijkmnopq și așa mai departe".

„Dar ce soartă mai poate avea cronica literară într-o epocă în care există tot mai puţini cititori?", se întreabă Ion Simuţ. De ce s-au rărit cititorii? Nu pentru că au luat ţepe de la recenzenţi care fabrică genialoizi? Nu pentru că li s-au recomandat poeme de consum, de neconsumat, sub semnul S.S.V., *Sub Signo Veneni,* Sub Marca Otrăvii, aşa cum se scria pe unele medicamente.

Ca să aibă credibilitate (pe un canal tv, cineva numea credibilitatea credulitate), cronicarii literari ar trebui să respecte un decalog unde intră talent, gust, curaj, cinste, sinceritate, severitate, ataşament pentru literatura naţională... Nu mai continui, e greu să le ai pe toate. Dar fără aceste 7 cerinţe, instanţa criticii nu se poate opune şarlatanilor şi diletanţilor, care scriu şi mult, acoperind toate genurile: proză, poezie, teatru (başca eseu) şi reuşesc să ia câte un premiu pentru fiecare în parte.

De 30 de ani încoace, criza criticii se tot adâncește, apele evaluării fiind din ce în ce mai tulburi. Shakespeare e coborât jos, mult sub Kafka, criticii woke identificând incorectitudine politică în *Othello*, că mauru-i negru. Și de ce să-l mai citești pe Shakespeare, un biet geniu, acolo, când e mult mai comod și mai tentant să-l citești pe Tolkien, adevăratul stăpân al inelelor literaturii? Altcineva le pune gând rău, ca discriminanţi, lui Mark Twain și lui Faulkner. O doamnă critic literar de pe la noi se jură că n-ar scrie despre Borges (A, nu, nu, nu Borges!), pentru că ar fi depășit etapa. Așadar, e depășită de Borges, îmi spun, cu câtă ironie dețin. În *Biblioteca Babel*, Borges întreba: „Tu, cel care mă citești, ești sigur că înțelegi limbajul meu?"

Pe de altă parte, a scrie despre ce te depăşeşte a devenit o practică. Sadoveanu e cel mai des potcovit. Cică *Fraţii Jderi* n-ar trebui să fie pe lista lecturilor obligatorii, deoarece lectura îi plictiseşte pe elevi. Dar ce s-ar face elevii dacă ar trebui să citească obligatoriu *Solenoid*? Astfel de opinii descreierate se înmulțesc: cică n-ar trebui să ne pierdem timpul cu *Micul Prinț,* nu cumva să ne pese mai mult de un apus de soare decât de războiul lui Zelenski. Și încă: Nu citiți! Cititul zbârceşte pleoapele, mai bine gătiți. Sau și mai bine: Citiți apometre! O cititoare erotopată s-a decis: „Când sunt fericită nu citesc."

Ripostele au venit. De la Dumitru Augustin Doman, pe facebook, în 9 febr. 2023: „Citesc într-un ziar un titlu: *De ce citim*? Titlul ar trebui să fie: De ce nu citim? Cine citește știe de ce o face". Și tot atunci, de la Leo Butnaru: „consumați zilnic minimum 2 litri de apă /și citiți cel puţin două poeme (în genere/este bine să știți că excesul de poezie/ nu dăunează sănătății dumneavoastră/ci din contră)."

Totuşi, *de ce nu se citeşte* e o temă bună. În principal, piaţa literară e inundată de aşa-zise producte artistice, de non-books şi de non-reviste care fac acte de caritate lăudându-le. Valorizările incorecte produse de critica de întâmpinare, dezinteresul pentru cărţi cu adevărat importante, contestarea personalităților creativității (și câți n-au tăbărât pe Eminescu!) au gonit cei mai fideli cititori. Mi-a rămas în minte afirmaţia unui *hermenăuc* (mulţumesc, Luca Piţu!), susţinând aberaţia că romanul stalinist e mai bun, mai veridic, mai exact, mai amănunţit decât romanul obsedantului deceniu. Aşadar, înapoi la proletcult!

Paradigma de-des a făcut ravagii în papirosferă: de-plasare, de-construcţie, de-structurare, des-fiinţare. Criza criticii literare este evidentă şi asta din nefericire pentru literatură. Marea perdantă e literatura.

Închei cu un îndemn pentru scriitori. Să fim realişti şi să dorim imposibilul: dispariţia editurilor incompetente şi a metacriticilor impostori.

N.B. Să nu se înţeleagă că aş fi o frustrată. Dimpotrivă. Am avut şi am parte de critici imparţiali, dezinteresaţi, dar interesaţi de ce scriu.

Poezia lui Ion Cocora, între dramatism şi obscurizare

Vizibilitate redusă: poeme, Ed. „Palimsest”, Bucureşti, 2022

Cum se poate urmări în diversitatea sa de aplicaţii scripturale – poet, publicist, om de teatru, cronicar dramatic, eseist – nu a existat niciun moment în care dl. Ion Cocora să nu fie poet sensibil şi cerebral, cu o substanţială viziune intelectuală asupra lumii.

De altfel, într-o biografie ascensivă, plină de succes şi de practică a mai tuturor genurilor şi speciilor literare, nu a renunţat niciodată la înregistrarea spontană a momentelor de eflorescenţă şi luciditate, exprimate prin natura consecventă a stărilor de sensibilitate şi cugetare.

Astfel, autorul a parcurs o impresionantă activitate culturală, dar şi o operă literară care nu e la înţelegerea oricui.

Autorul nu cristalizează doar o operă identitară, ci şi nuanţată şi rafinată care, esenţial, relatează eternul război cu ordinea lumii, dar şi înălţările şi eşecul existenţei conştientizate.

Se spune că autorul aparţine celui de al doilea val şaizecist, cu apariţii neregulate, pauze foarte lungi ca de pildă între volumul *Plante de dincolo* (1983) şi *Ar mai fi de trăit* (2003), între care trec două decenii, dar nu în condiţii de obscurizare, ci chiar favorizat de luminile rampei care atingea cea de a doua pasiune a sa. Sau, poate, chiar prima!

Cariera de scriitor a lui Ion Cocora, atât ca poet cu rezoluţia specifică, dar şi ca eseist, om de teatru şi editor, are cursivitate şi o evoluţie interioară marcate de cele douăzeci şi două de volume, dintre care cele de eseuri şi critică teatrală (*Privitor ca la teatru*, patru volume, *Fără mască, domnule Godot*, *Feţele tranziţiei* etc.), iar douăsprezece sunt de poezie, într-o jumătate de secol de prezenţă literară. *Palimsest* (1969, debut), *Dezlegare de haos* (1973), *Suveranitate lăuntrică* (1975), *Inventatorul de numere* (1976), *Plante de dincolo* (1983), *Ar mai fi de trăit* (2003), *Oda caligrafului* sau *Ficţiunile artistului la maturitate* (2004), *Va fi o fugă* (2007), *Într-o elegie cu obloanele trase* (2011), *Viaţa într-un lacăt* (2013), *Executare silită* (2016), *Măştile frigului* (2019). Nu se poate nega că în poezie intră şi un anume dramatism de la înălţimea scenei şi o distribuţie a replicilor pe care şi le asumă autorul.

El este un performant al scrisului şi un profesionist al teatrului, fiind distins cu numeroase premii pentru cărţile de poeme şi critică teatrală: Premiul pentru întreaga activitate (atribuit de UNITER), Trofeul „Eugen Ionescu”, sau Poetul anului, Criticul anului etc.

În 2018 primeşte Premiul Academiei Române „Mihai Eminescu” şi Premiul Uniunii Scriitorilor (Filiala de Poezie Bucureşti) pentru cartea de poeme *Executare silită* şi acestea nu sunt singurele distincţii.

Ion Cocora scrie într-o poezie reflexivă o mărturie a conştiinţei orientate spre actul creaţiei – „ochii orbi se văd pe sine” şi nu pentru a descifra misterul spiritualităţii.

Poezia se obiectivează printr-o anumită directitudine a discursului şi încrederea în sine, afirmă chiar solemnitatea şi ritualitatea performând recitativul ceremonial preluat din arta spectacolului dramatic prin care autorul se implică în discurs.

Iată textul care exprimă arta poetică a cărţii:

„A venit vremea să dispar de dragul aventurii/ nu te întrista câtuşi de puţin consideră-mă alături oricând la îndemână o cutie de chibrituri o lumânare/ îndeosebi la masa de cină când pe circuitul electric/ apar defecţiuni iar întunericul cade ca un sabotaj/ în farfurii în linguri pe verighete pe şoldul tău/ pe trusa cu farduri uitată deschisă în baie/ pe rochia care înţelege orice rudiment de limbaj// eu m-am născut într-un craniu la o oră cu vizibilitate redusă/ cu tot ce mi-a dat dumnezeu cu oboseală cu nesomn/ cu perne moi rămase neatinse de creştetul din oglindă/ cu păsări de pradă eşuate în cuvinte cu pleoape/ zbătându-se a semn rău cu victima şi călăul din mine/ cerându-şi dreptul la îndurare//.../

Autorul a ştiut să-şi creeze o vizibilitate publică foarte mare – contrar la ceea ce spune într-un poem –, aşa încât creaţia sa poetică a devenit foarte cunoscută atât în rândul confraţilor, dar şi al criticilor literari de cea mai profundă autoritate.

Cariera sa literară strălucită a depăşit graniţele naţionale, fiind tradus în antologii şi publicaţii din Elveţia, Suedia, Franţa, Polonia, Austria, Serbia, Ungaria, Rusia, Germania, Cehia etc. În 2014 îi apare în limba ebraică, în Israel, volumul *Poeme alese*.

Deşi autorul îşi asumă această vizibilitate ironic obstructizată, trebuie să adăugăm că spiritul temperat dramatic al poeziei se însoţeşte şi de o rezoluţie sapienţială.

E de presupus că „vizibilitatea redusă” datorită împotrivirii eului colectiv ca instanţă morală abuzivă : „Lume lume soră lume/ la ce sunt bune coşciugele tale/ dacă nici ele nu apără de nişte zodii decrepite// lume soră lume de ce nu eşti/ mamă bună cu un flaşnetar ratat/ de ce te grăbeşti să-l dezonorezi/ şi rupi epoleţii ca unui dezertor/ lume lume soră lumeă fă-mă prizonierul zilelor tale/ să-mi astâmpăr foamea de tine/ să nu-mi mai fie viaţa o ruletă// lume soră lume oricât de moale ar fi scândura care mă aşteaptă/ eu nu mă satur de perversităţile tale/ asemeni unor retorici prostituate”.

Faptul că titlul cărţii reia un clişeu din limbajul meteorologic şi îl proiectează în universul comunitar cu rol de metaforă socială devine o procedură stilistică elevată.

Aureliu GOCI

Turbion în expansiune

În cadrul volumului ***Saturniene*** (Editura *Charmides*, 2022*)*, raportându-se la perioade aurorale, poeta **Luiza Cala** parcurge itinerarii puţin obişnuite, ceea ce nu poate decât să stimuleze elanurile imaginative ale cititorilor. Personajele unei antichităţi legendare animă prezentele „puneri în scenă”. Pe acest declarat fond saturnian, turbionul sentimentelor are implicaţii profunde, întotdeauna cu potenţialitatea a noi descoperiri, chiar şi supliciante: *Sunt ucigaşa fără regrete/ A absenţelor tale./ Ştii că absenţele tale/ Nu au umbră?/ Ştii că absenţele tale/ Nu au glas,/ Nu au formă?/ Au doar un gust amar/ Şi o încăpăţânată/ Durere!/ Absenţele pot absenta?* (*Absenţele tale*). Asistăm la numeroase modificări ale consistenţei spaţio-temporale, totul în concordanţă cu intensitatea trăirilor Luizei Cala. Pluralitatea măştilor e mistuită nu o dată de visul incandescent. Sunt plăsmuite mistere ce poartă aura mărilor în expansiune, areal prielnic ineditelor călătorii printre simboluri. Se petrec jocuri problematice, grabnic lunecătoare: *Fusese cândva,/ Nu se mai ştie când,/ O lume a dorinţelor,/ A dorinţelor arzătoare./ Erau peste tot,/ Pe pământ, la subsol/ Şi prin ceruri./ Oamenii trăiau/ Potrivit dorinţelor,/ Cu patos, cu înverşunare./ O impusă distanţare/ I-a îndepărtat pe oameni,/ Le-a înzidit dorinţele,/ Le-a ferecat putinţele./ Crivăţul sculpta în sufletele lor/ Lacăte fără chei./ Minunile interioare dispăreau,/ Dorinţele erau aruncate/ În orfelinate,/ Dorinţele nu mai serveau nimănui,/ Rămăseseră doar în refrenul/ Fredonat fără încetare/ De un nebun./ De ce este copilul zgribulit?* (*Orfelinatul dorinţelor*). Poeziile Luizei Cala derivă din stări acute pline de rafinament, având libertatea drept piatră unghiulară. În cheie proprie, poeta abordează îndrăzneţ şi cuprinzătorul domeniu moral. Avem inserate nu puţinele tragedii ale cotidianului: *Pământul a obosit/ Să tot îngroape,/ Bocetul îndoliatelor mame/ Să asculte./ Cerul a obosit/ De sunetul strident/ Al sirenelor care sfâşie/ Pacea./ Dumnezeu s-a săturat/ Să ne tot ierte./ Prea multe cruci/ Şi prea puţine/ Învăţăminte!/ Sufletul a împietrit.* (*Prea multe cruci*). La nivel ideal, regenerarea timpului se dovedeşte a fi un fenomen cu statut perpetuu. Căile seducţiei au primordialitate pentru Luiza Cala. Revolta faţă de falsele valori animă peisajul liric din *Saturniene*, unde aspiraţia către împlinire este irepresibilă. Actualele poeme saturniene evidenţiază sensuri emoţionale neîntrerupte, imagini care pun în valoare tribulaţiile intime. Neliniştitoarele întrebări vizează atât inima, cât şi mintea. Suprapunerea identităţilor naşte veritabile torţe spasmodice. Înaripările proprii Luizei Cala vor atrage întotdeauna. O simbolistică aparte e presupusă de trecerea următorului prag: *Cireşele pocnesc de pofta/ De a fi puse la urechi,/ Vina de roşu/ Nu le mai trece,/ Masca necoacerii/ Nu le mai vine,/ Sunt nesupusele verii,/ Precum nurii/ Copilelor care/ Se pregătesc/ Să treacă pragul./ Sunt coapte/ Fructele,/ Coapte şi poftele!/ Doar misterul trecerii/ Nu se potriveşte/ Cu timpul cel scurt./ Lebăda nu mai este albă,/ Ci răscoaptă/ În roşul/ Ţâşnit din profund./ Unele plăceri dor.* (*Poftele-s coapte*). Poeziile din carte vorbesc neîncetat despre noi teritorii inspiratoare, privilegiind iubirea şi efluviile ei misterioase.

Octavian MIHALCEA

Literatura babiloniană și asiriană

EPOPEEA LUI IZDUBAR

Cântece în cinstea lui Izdubar

(urmare din numărul trecut)

PAPSUKUL, ZEUL SPERANȚEI ȘI CRAINICUL ZEILOR ZBOARĂ DE PE PĂMÂNT ȘI INTERVINE PENTRU ELIBERAREA LUI IȘTAR

Taurul și-a lăsat vacile ce mugesc și le-a părăsit
Și, de supărare, în singurătate moare;
Măgarul a fugit, măgărițele l-au jelit
Iar femeile nu mai au parte
De dragoste și departe soții și-au izgonit,
Iar soțiile nu se mai bucură de-a lor mângâiere;
Toată pacea și dragostea astăzi de pe pământ au pierit,
Iar pe pământ dragostea nu mai cunoaște plăcere.

HEA ÎI ASCULTĂ RUGĂCIUNEA

„Partea feminină-n lumea vie peste tot moare,
Printre toate animalele, și oameni și plante,
Toată dragostea de la ei a fost nebunește-ndepărtată,
Nimeni nu mai tânjește după dragostea binecuvântată.
Lumina lui Samas de pe Pământ este blocată
Și doar focul vulcanilor a rămas;
Pământul e plin de molime și foamete
În curând toată viața de pe Pământ va dispărea.
Când Hea acest cântec solemn al Speranței a ascultat,
Din înaltul său tron sceptrul său să-i cadă a lăsat
Și a strigat: „Și astfel eu domnesc peste întreaga omenire?
Pentru asta le-am dat viață, nemuritoare minte?
În ajutorul pământului heraldul meu va porni îndată.
Ți-am auzit rugăciunea și-al lui Iștar cântec de jale.”
„Pleacă, Atsusunsmir, cu-al tău cap luminos!
Cu toată lumina ta pornește! Aleargă cât poți!
Spre porțile Hadesului întoarce-ți fața!
Și zbori degrabă pentru mine prin acel spațiu!
Înaintea ta fie ca cele șapte porți
Ale Hadesului să se deschidă cu-ale lor sumbre gratii;
Fie ca fața lui Allat să se bucure la vederea ta,
Furia-i să i se domolească, și de plăcere
să i se umple inima!
Dar conjur-o pe toate numele de zei!
Și fără frică fii! Și caută drumul acolo aflat!
Pe Regina Iștar eliberează-o! Ridică-i divinul ei cap!
Și stropește-o cu apă din pârâu!
Purific-o! O cupă până la margine umplută
Pune-i în gură ca să o bea toată.
Heraldul cade ca un meteor
Cu foc arzător risipește al întunericului de-atârnă
Peste porțile-acelei lumi întunecate de osândă.

(continuare în numărul viitor)

Traducere din limba engleză de
Liana ALECU

În căutarea cititorului:

Între inventivitate și platitudini epice

Absenţa lectorilor de carte din editurile noastre de azi nu este un subiect încheiat atât timp cât nici librăriile nu au decât criterii/raţiuni legate de „circulaţia mărfii" şi de recuperarea adaosului comercial în promovarea tipăriturilor – astfel, scriitorul contemporan s-a întors la situaţia lui Anton Pann de a-şi vinde singur cărţile sau de a le distribui revistelor, spre promovare, şi prietenilor, mai ales dacă aceştia sunt critici literari, preferabil cu influenţă. Revistele literare (şi ele cu suferinţele lor, indiferent de subvenţie) au dezbătut adesea, cu seriozitate, aceste probleme de „politică" editorială, însă industria tipăriturilor şi-a continuat producţia fără ca oferta să fie şi garanţie a valorii; librăriile, mai interesate să nu investească în marfă „greu vandabilă", rămân cu numeroase titluri „pe stoc" din cauza aceluiași adevăr: se tipăreşte mult și inegal, fără cuantificarea cititorului căruia nu i se poate imputa totdeauna că e grăbit, superficial şi dornic de facil. Şi totuşi, piaţa cărţii nu e vinovată de orice.

Misiunea lectorului de carte în edituri nu se confundă cu aceea a cenzurii de odinioară, însă prezenţa lui şi a corectorului ar asigura o bună colaborare cu autorii în interesul lor şi al cititorilor. Este adevărat că autorul e primul interesat să ajungă la cititor şi să-i rămână pe raftul cel mai din faţă al bibliotecii şi reuşeşte însă uneori în condiţii cu totul surprinzătoare, dar oneste totuşi. Nevoia de consultaţie cu un lector de carte o simt adesea şi scriitorii cu vechi state, ca să nu mai vorbim de utilitatea corectorului. Personal, citesc frecvent tipărituri diverse (poezie, proză, dar şi eseu) care îmi îndreptăţesc aceste convingeri pe care le-aş relua, cu consecvenţă, ca preambul, la fiecare cronică literară. Aceleaşi opinii sunt împărtăşite ca utile şi de către autori.

Aşa, de pildă, recentul roman al Monicăi Larisa Manafu, intitulat *Minunea Dalm* (Ed. *Contrafort*, Craiova, 2022), se încumetă să găsească o soluţie, aidoma prozei nord-americane, refulând într-o temă altfel universală, aceea a candorilor copilăriei, contradicţii ale lumii contemporane reflectate în bucurii şi îngrijorări infantile, nu de puţine ori cu profunzimi când de proporţii mitice, când neverosimil de realiste. Monica Larisa Manafu, se poate spune, este o bună cunoscătoare a problemelor prozei contemporane şi îşi caută universul epic în imediata sa vecinătate, în sine, în memorie, în lumea unor personaje preocupate diferit de propria existenţă într-un oraş de la Dunăre, în câmpia arsă de soare şi de banalităţile cotidiene. Se pare că autoarea cunoaşte cărţile lui Maurice Sendak, Dr. Seuss, Tove Jansson, Jeff Kinney (*Jurnalul unui puşti*), a scriitoarei R.J. Palacio (*Minunea*, *Pasărea albă*), dar şi tradiţia prozei noastre (I. Creangă, M. Sadoveanu, Gellu Naum, Lavinia Branişte, Adina Rosetti, Oltea Enache şi mulţi alţii).

Cartea Monicăi Larisa Manafu este din, şi pentru lumea copiilor, dar este în egală măsură adresată şi celor maturi, mai ales când în joc intră problema aşa de delicată a educaţiei, precum şi cea şi mai delicată a posibilităţilor materiale discriminatorii. Prozatoarea merge prin personajele sale în lumea frustrată de varietatea ei, însă tranşată într-o singură contradicţie – oameni oneşti, dar apăsaţi de greutăţile vieţii, iar pe de altă parte alţi oameni oneşti, însă ajutaţi de o condiţie socială mai avantajoasă: numeroasa familie Panţâru, cu cinci fete, şi familia Potâng, a unui fost căpitan de marină (consumator de bere îmbunătăţită), a profesoarei de matematici Nina (prinsă în meditaţii obositoare) şi a unicei lor fiice, Ina. Acesteia nu-i lipseşte nimic, iar din ce-i prisoseşte face emoţionante acte de generozitate cu surorile Panţâru fără a le pune însă în inferioritate, în umilinţă. Ina desenează (şi mama ei desenase, la fel, în copilărie), desenează obsesiv câini dalmaţieni şi primeşte cadou un pui de dalmaţian. Viaţa copilei este uneori monotonă, dar părinţii au grijă de orice şi o înconjoară cu multă dragoste. Ina nu este totuşi o răsfăţată; nici fetele familiei Panţâru nu sunt răsfăţate, însă sunt deprinse cu privaţiunile şi înţelegerea lor, cu răbdarea. Ele se bucură de interes (nu de milă) din partea doamnei profesoare şi a Inei.

Lucrurile curg într-o filosofie hedonistă, rectilinie pentru familia Potâng: culmile acestei vieţi sunt o rulotă franţuzească şi un concediu în Bucegi. Firul epic are o singură sinusoidă; relatarea mamei despre familia ei, despre sora vitregă, Dora, şi viaţa ei extravagantă, cu final previzibil, pe măsură. „Mai întâi că mătuşa ta vitregă, Dora, orice ar fi purtat era peste limită de scurt, de decoltat şi de împopoţonat, doar pentru a ieşi în evidenţă, pentru a şoca, adăugat la culoarea roşie, la parfumul excesiv, la alcoolism, tabagism şi petreceri deşănţate" (p.118). Asta, în timp ce familia Inei avea în rândul fetelor Panţâru imaginea armonioasă a unui clan fericit: „E bine că mai aveţi rude care vă mai pot ajuta cu câte ceva, că numai noi nu mai avem pe nimeni şi este atât de rău, cum mai suntem şi o familie numeroasă, trăind numai din salariul lui tata şi din alocaţii, cât or mai fi"(p.101), numai Mădălina, fiica cea mai mare, reuşeşte să iasă la lumină fiind admisă la liceul sanitar, o pildă şi pentru surorile ei mai mici. În timp ce familia Inei prosperă, iar gospodăria se menţine la standardul înalt al bucuriilor colaterale, familia Panţâru este ameninţată de boli, de incertitudini, scapătă tot mai mult, fetele salvându-se prin muncă şi demnitate.

Finalul este secvenţial, fracturat – 8. *Punct şi de la capăt*. Irinuca, sora mai mică a Mădălinei, îi va urma frecventând liceul sanitar, domnul Panţâru se pensionează pe motive de sănătate, mama se va angaja la o seră de flori, Mădălina, acum studentă la medicină, este asistentă medicală chiar în spitalul unde fusese internată, cu ceva ani în urmă, la urgenţă, Irinuca, dar şi în familia eroinei principale, a doamnei profesoare de matematică şi a domnului căpitan se petrec, sub scurgerea vremii, destule întâmplări care ţin totuşi de firesc: Dalm a îmbătrânit şi s-a stins, tata îşi vinde maşina lui sport şi cumpără un Logan, bestiarul familiei (iepuri, găinuşe, porumbei) este lichidat, construcţiile miniaturale sunt dezafectate – copilăria Inei s-a terminat.

Romanul, cum se poate vedea, inspirat din lumea copilăriei, dar cu numeroase tangenţe în lumea celor maturi, curge rectiliniu. O lume verosimilă, dar cu multe accente bucolice, polarizată în contrast, în planuri concurente: fetele celor două familii acced la studii superioare (Medicina) sub determinări temeinice, însă cu susţineri diferite. Finalul *ex-abrupto* pune astfel capăt subiectului ce promite un parcurs de tip cascadă, dar se apropie mai mult de tipul *bildungsroman* şi de cel autobiografic. Cu acesta, Monica Larisa Manafu, pe care am citit-o şi cu alte ocazii, relevă disponibilităţi ce se cer încercate în structuri epice mult mai elaborate, mai subtile şi cu problematici fascinante pentru cititorul tot mai exigent şi, în consecinţă, greu de intuit.

Iulian CHIVU

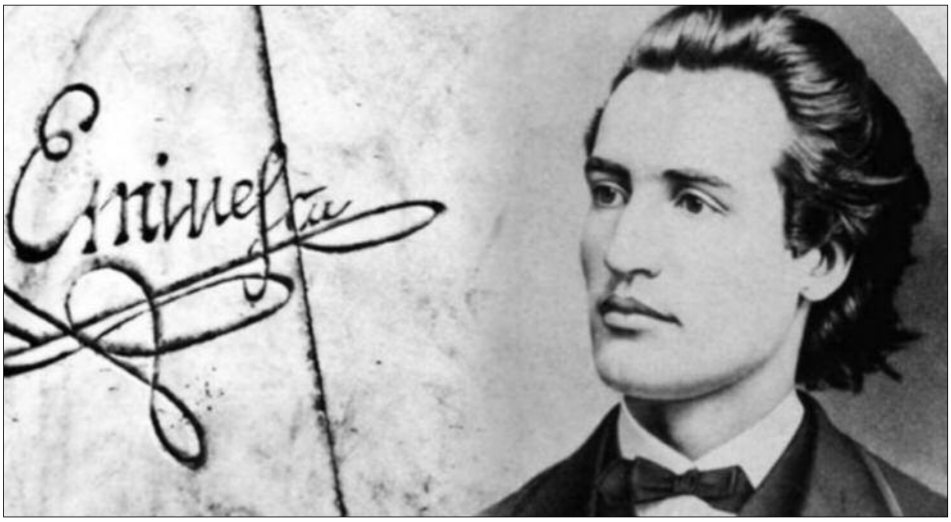
Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 113
■ Iulie 2023
Cafeneaua literară

Ancheta *Cafenelei literare*

POEZIA LUI EMINESCU ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ

În speranța că nu ne-am osificat și că încă ne mai punem problema valorii și a destinului poeziei, vă propun să răspundeți la întrebările acestei anchete exact așa cum credeți de cuviință.

1. S-a discutat foarte mult și în fel și chip, în literatura noastră, despre poezia lui Mihai Eminescu. Ce critic/critici credeți că a/au analizat mai bine, mai aproape de ființa ei, poezia lui Eminescu?

2. Cum evaluați, astăzi, poezia lui Eminescu? Este ea (1) o poezie de excepție, o capodoperă, ocupă ea o poziție centrală în canonul literaturii române, (2) este o poezie de valoare medie, ori (3) este o poezie modestă, sau chiar minoră, după cum au decretat într-o anchetă mai mulți scriitori tineri, în revista *Dilema,* din 27 februarie 1998? Pentru Cezar Paul Bădescu, autorul antologiei *Cazul Eminescu* (Paralela 45, 1999), Eminescu este de exemplu un „poet inert și ridicol"…

3. Ce caracteristici, trăsături sau constante poetice (estetice), sau numai pseudopoetice (pseudoestetice, deci modeste), credeți că are poezia lui Eminescu, raportată, firește, la cerințele estetice ale poeziei majore de astăzi sau ale poeziei majore din secolul XX? Sau raportată la poezia majoră dintotdeauna? Ce vă seduce sau ce vă nemulțumește în poezia lui Eminescu?

4. Dacă apreciați poezia lui Eminescu, în ce serie de 5-10 poeți de valoare o includeți?

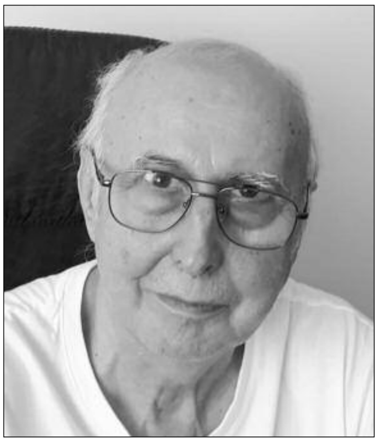
5. Ce poeți, români sau străini, credeți că se situează înaintea poeziei lui Eminescu?

6. Ce influență a avut poezia lui Eminescu asupra poeziei (românești) ce i-a urmat? A ridicat sau a coborât ea calitatea (valoarea) poeziei noastre?

7. Cum este poezia de astăzi față de poezia lui Eminescu? Prin ce caracteristici îi este superioară? Sau prin ce caracteristici îi este inferioară?

8. Este Eminescu astăzi un poet citit de lectorul obișnuit?

Virgil DIACONU,
6 martie 2022

Toma GRIGORIE

Critic literar

„E necesar să-i arătăm documentat slăbiciunile, dar mai ales profunzimile și frumusețile ideatice, filosofice și stilistice inconfundabile”

1. Omul și scriitorul Mihai Eminescu este similar cu muntele care are piscuri, dar și poale, și văi. Opera lui este indubitabil canonică și durează peste ani în pofida tuturor intemperiilor vremii postume, a vocilor deșarte care l-au/îl minimalizează. Nu în van spunea Titu Maiorescu, întâiul și cel mai mare critic literar și român de înaltă cultură, că „poetul Eminescu, cea mai frumoasă înfăptuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a veșmântului cugetării românești” (*Eminescu și poeziile lui*, 1889). Și a fost, iar eu cred că mai și este. Poezia sa, în cele mai înalte cote ale axiologiei sale, este o capodoperă incontestabilă.

Printre criticii și scriitorii care au înțeles și au apreciat corect poezia lui Eminescu, alături de Maiorescu îi mai amintesc și-i apreciez pe următorii, prin verticalitatea lor, citați, nu parafrazați: G. Călinescu, un scriitor complex, numit, cu probitate, *divinul critic*, îl susține pe Eminescu: „Astfel se stinse în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc” (*Viața lui Eminescu*, 1932). Demolăm statuia lui Eminescu pentru a ne lustrui pe noi, cum spune poetul. Îl detronăm, dar ce punem în loc? Câți eminești înlocuitori ați găsit, stimați negatori? Cine ne împiedică să-l ajungem și să-l depășim? Ori poate numai așa ne putem afirma, după ce facem curat în literatura română clasicizată, ca să nu se vadă de la ce înălțime pornim!

Tudor Vianu considera, printre altele, că este, în toată poezia lui Eminescu, „o considerare a lucrurilor de foarte departe, dintr-un punct de vedere care rușinează orice îngustime a minții, orice egoism limitat” (*Poezia lui Eminescu*, 1930). Vai, iată, că nu-i rușinează adevărul cert al marelui estetician și critic literar și este dezmințit de câțiva, care cu certitudine nu se încadrează în cutuma care spune că cel care critică o operă, un scriitor, trebuie să se situeze prin opera personală cel puțin la nivelul celui criticat, dacă nu și mai sus.

Constantin Noica, filosoful și eseistul român de marcă, îl prezintă pe Eminescu, printr-o veridică echivalență, ca pe „omul deplin al culturii române”. Dar ca și alte sintagme favorabile poetului, contestate discutabil de cei care au criticat tabuizarea operei eminesciene. Sigur că nu trebuie să mortificăm neapărat poezia eminesciană, ci să-i întreținem flacăra vie a valorii sale indeniabile, prin resondarea adâncimilor ei necunoscute și prin analiza critică de la nivelul actual al evoluției fenomenului literar național și universal.

E destul, credem, ca să înțelegem, că aceste personalități s-au ridicat la nivelul operei eminesciene. Nu sunt singurii, bineînțeles, dar sunt printre cei mai semnificativi, credem.

2. Poezia lui Mihai Eminescu este o poezie de incontestabilă valoare, în totalitatea ei și nu secvențial. Se menține în primele rânduri ale poeziei canonice românești din toate timpurile. Este precum un giuvaer de preț al bunicii care nu poate fi pierdut sau înstrăinat de urmași, dar lasă loc destul și chiar sprijină apariția unui alt giuvaer de valoare similară. Acest nou geniu nu se va putea ridica pe un gol, ci are o puternică rampă de lansare prin poezia eminesciană.

Poate unele poezii au fost demonizate și prin uzul interesat al epocii totalitare sastisindu-l pe cititorul comod, influențat ulterior și de anumiți așa-ziși critici eminescieni.

E necesar să citim și să recitim poezia lui Mihai Eminescu în integralitatea sa, mai ales postumele și s-o reevaluăm cu bună credință. Să-i arătăm documentat slăbiciunile, dar mai ales profunzimile și frumusețile ideatice, filosofice și stilistice inconfundabile.

3. Poezia lui Eminescu trebuie mai întâi raportată la epoca sa, la poezia romantică a vremii, la Lamartine, la Nerval (și la alți romantici citați mai jos), chiar dacă el este considerat cel din urmă romantic (nu valoric, să nu înțelegem greșit). Adevăr motivat istoric și de mersul societății românești cu câțiva pași mai în urmă față de civilizația și cultura europeană. Dar Eminescu este fondatorul limbii literare naționale, să nu uităm acest lucru. Mă încântă profunzimea gândirii sale poetice, în tandem cu filosofia existențială înglobată în poeme reflexive și dramatice, dar și perfecțiunea prozodică și muzicalitatea cvasi-simfonică a poeziei eminesciene.

Din punctul de vedere al unui literat iubitor de poezie eminesciană, consider că printr-o anumită lentoare a ritmului poetic și o anume romanticizare specifice epocii și curentului căruia-i aparține, se distanțează firesc de ritmurile moderne ale poeziei contemporane, cele de valoare, bineînțeles. Nu mă nemulțumește iremediabil această cadență, într-atât încât să neg în totalitate poezia și personalitatea eminesciană.

4. Consider că, în seria de 10, Mihai Eminescu este cap și începătură a poeziei noastre canonice, urmat de Alexandru Macedonski, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Gellu Naum, Leonid Dimov, Ana Blandiana și desigur că înșiruirea ar putea continua.

5. Am propus o listă de poeți români canonici, în care l-am înscris cu convingere pe Eminescu. Voi semnala și un grup de poeți romantici străini de care poate fi apropiat. Într-o enumerare aleatorie: Lamartine, Musset, Nerval, Whitman, Heine, Byron, Shelley, Keats, Pușkin, Lermontov, Mickiewicz.

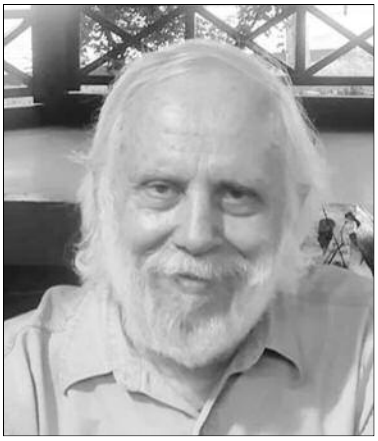
6. Poezia lui Eminescu a avut o influență covârșitoare asupra poeziei românești, prin gândire superioară și limbaj literar evoluat. Să facem un recurs la memorie și să privim diacronic poezia română de până le el. Să probăm o comparație onestă cu poezia scrisă de poeții Văcărești, de Conachi, Bolintineanu, Cârlova, Alexandrescu... Doar Alecsandri a urcat o treaptă spre axiologia eminesciană.

Mihai Eminescu întemeiază ineluctabil poezia canonică românească și o ridică la rang european.

7. Poezia de astăzi este mai dinamică, mai intimistă, biografistă, dar și minimalistă, mizerabilistă, senzualistă, sexistă. Nu toate aceste trăsături se întrunesc la un singur poet,

desigur. Dincolo de aceste stigmate, există și o poezie bună, inteligentă, intelectuală, atractivă prin imaginație și talent indiscutabil. Sunt poeți actuali de valoare indeniabilă. E dificil de stabilit superioritatea sau inferioritatea față de poezia lui Eminescu. E ca și cum ai compara și cântări două entități distincte, două fructe diferite. Fiecare având profilul și valoarea sa incomparabilă. Nu mi-am propus să realizez în această anchetă cuprinzătoare, incitantă și totuși limitată ca spațiu, un studiu contrastiv asupra poeziei actuale.

8. Cu mare regret putem spune că numărul cititorilor actuali s-a diminuat major. Se spune că nu se mai citește pe hârtie atât de mult, ci online. E adevărat, dar întrebarea se referă la lectorul obișnuit. Prin deducție nici Eminescu nu mai are destui cititori, fiind mai complex, mai dificil, mai ales pentru neavizați. Omul actual e subjugat mai mult de senzațional, de câștigarea existenței cotidiene, dar și de acumularea unui câștig mai bun, în această epocă acut consumeristă. Ochiul banului se știe al cui ochi este!

Cornel-Simion GALBEN

Critic literar

Poezia lui Eminescu este aceeași ca la începuturi, cu plusurile și minusurile ei

1. Dacă ai sta să aduni în pagini de carte tot ce s-a scris despre creația eminesciană, ai avea nevoie nu de una, ci de zeci de biblioteci. Sigur, nu toți cei care s-au pronunțat, într-un fel sau altul, despre viața și opera sa sunt și eminescologi, cum aproape sigur e că nici măcar aceștia nu se știe dacă au ajuns în totalitatea lor la ființa poeziei lui Eminescu, așa cum sugerează întrebarea. Cine se poate, așadar, bate cu pumnul în piept că a pătruns în miezul ei? Că îi cunoaște toate tainele? Ca să faci o asemenea apreciere ar trebui ca la rândul tău să te lași cuprins de ființa poeziei eminesciene, să o cunoști și să o înțelegi în profunzime, să citești toate tomurile ce i-au fost consacrate și abia apoi să te pronunți. Câte vieți îți trebuie, însă, ca să parcurgi toate aceste file? Ca să intri nu numai în intimitatea textelor, ci și a epocii în care ele au fost ele scrise? De la sine înțeles, din suita criticilor ce au jucat un rol în mai buna cunoaștere a poeziei eminesciene nu pot lipsi Titu Maiorescu, G. Călinescu, Tudor Vianu, Perpessicius, Petru Creția, Ioana Em. Petrescu... În ce mă privește, deși referirile la Eminescu nu lipsesc din cronicile mele, n-am îndrăznit să merg mai departe, dar îmi amintesc cu drag că în tinerețe am pornit la propriu spre locurile prin care a pășit Poetul după ce am citit „Pe urmele lui Mihai Eminescu...“ de Augustin Z.N. Pop, iar în studenție l-am îndrăgit și mai mult pe autorul „Luceafărului“, după ce l-am ascultat la cursuri pe Gheorghe Bulgăr. Am scris, însă, tot cu drag, despre cărțile dedicate lui Eminescu de G. Ibrăileanu, Mihai Cimpoi, Teodor V. Ștefaneli, Ștefan Avădanei, Gala Galaction, Theodor Damian, Ionel Necula, Ștefan Munteanu, Gheorghe Drăgan ș.a. și mă întreb care ar fi fost locul lui Ion Roșu în această anchetă dacă ar fi dus la capăt cartea vieții sale, „Legendă și adevăr în biografia lui M. Eminescu“.

2. Poezia lui Eminescu este aceeași ca la începuturi, cu plusurile și minusurile ei. Nu s-au schimbat decât vremurile și cei ce o răstălmăcesc pe toate fețele. Prevăzând ce va urma, Poetul însuși le-a dat denigratorilor răspunsul ce-l merită: „Iar deasupra tuturora va vorbi vr'un mititel,/ Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el/ Sub a numelui tău umbră.“ Inerți și ridicoli sunt, după cum constatați, chiar cei ce se cred buricul pământului. Iar despre idioți naționali, ce să mai vorbim?! Avem destui de teapa celor invocați, dar Eminescu în niciun caz nu se înscrie în această categorie. El a fost și este Conștiința acestui neam, iar poezia sa o exprimă cu prisosință.

3. Nu-mi sunt prea clare „cerințele estetice ale poeziei majore de astăzi“ și nici ce înțelegeți prin „poezia majoră dintotdeauna“. Pentru mine poezia lui Eminescu e sublimă și m-a sedus nu de ieri, de azi, ci încă din copilărie, când la serbările școlare îmi plăcea să recit „Ce te legeni?“ și „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie“, poem care, de altfel, mi-a adus în armată primul premiu ca recitator. Dacă mă nemulțumește ceva e faptul că, în ultimii ani, prea prins cu proiectele mele, m-am întors mai rar la minunatele sale versuri.

4. E dificil să-l incluzi într-o serie atât de restrânsă, întrucât l-ai nedreptăți atât pe el, cât și pe ceilalți „poeți de valoare“. Cert este că Eminescu e unic și că se numără printre numele foarte mari ale literaturii universale. Păcat că nu s-au găsit traducătorii care să-l facă mai bine cunoscut la nivelul genialității sale.

5. Răspunsul de mai sus e valabil și în acest caz. Dacă ne referim totuși strict cronologic, nu neapărat ca valoare, pe plan național au fost înaintea lui, cu rol mai mult sau mai puțin determinant în evoluția literaturii române, Ovidiu, Dosoftei, Alecsandri...

6. Ștacheta ridicată de Eminescu va fi, în orice epocă, greu de atins. Iarăși e de la sine înțeles că rolul său a fost determinant în etapele ce i-au urmat și că fără opera sa poate n-am fi avut azi poeți de talia lui George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Nichita Stănescu.

7. Am citit cărțile a sute de poeți de azi, dar nicăieri n-am depistat măcar o undă a geniului eminescian. „Meteorit venit din alte lumi“, cum l-a definit G. Ibrăileanu, a pulverizat tot ce i-a ieșit în cale în materie de substanță poetică, pentru că el a trudit pe fiecare vers și nu a lăsat nimic la întâmplare, cum se întâmplă în zilele noastre, când, dacă ai bani, poți publica orice aberație.

8. Degringolada editorială, absența redactorilor de carte și a criticii de întâmpinare au îndepărtat cititorul de poezie și de carte în general, dar am certitudinea că sunt încă destui îndrăgostiți de versul eminescian și că Eminescu va rămâne în continuare un reper al spiritualității românești, pervertită groaznic în ultimele trei decenii.

25. 04. 2023

Imaginativul. Dincolo de *tertium non datur,* în *Eseu asupra structurii imaginativului uman,* de Mircea Arman

De la primele pagini ale *Eseului asupra structurii imaginativului uman*, am avut un vag sentiment de familiaritate, deşi ceea ce citeam era de o originalitate certă. La capătul lecturării acestei cărţi, am realizat valoarea extraordinară pe care o reprezintă acest text. Eram familiarizată cu tema, deoarece teza mea de doctorat studiase *imaginal*-ul în literatura modernistă. Astfel, mă întâlneam cu un text, cu un autor, pe un teren comun – acela de a decela un spaţiu intermediar, sau un *tertium datur*, în definiţia imaginarului uman şi poetic.

Aşa cum arată autorul, acest spaţiu este practic neexplorat, deoarece întrega filosofie modernă este tributară modelului aristotelic. Aşadar, este vorba de o întreprindere grandioasă şi anevoioasă aceea de a determina reperele şi motivele acestui spaţiu intermediar. Ceea ce reuşeşte cu brio Mircea Arman, într-o proză clară şi concisă şi printr-un discurs erudit şi consistent. Discuţia sa cuprinde o multitudine de aspecte ale imaginativului (raţional) de la vechii greci până la modernitatea occidentală. Este o analiză sofisticată şi minuţioasă, care ne ajută să înţelegem dintr-o nouă perspectivă imaginarul creativ. Mă voi opri însă la două dintre inovaţiile majore aduse de cartea lui Mircea Arman: conceptul de *imaginativ* (raţional) şi noţiunea de creaţie poietică.

Încă de la început, autorul semnalează că textul său nu se înscrie în linia tradiţiei filosofice cunoscute şi că, de altfel, în niciun curent filosofic sau critic de până acum:

Lucrarea de faţă îşi propune, dintr-un bun început, o viziune mai puţin obişnuită asupra unor aspecte ce ţin de natura însăşi a culturii şi a raportării omului faţă de lume. Este departe de noi gândul de a aborda această problemă din perspectiva uneia sau alteia din şcolile filosofice existente. De aceea, pe întreg parcursul demersului nostru vom ignora întreaga perspectivă deschisă asupra acestei probleme încă de Aristotel şi continuată pe aceleaşi linii mari directoare de toate şcolile, de la cele medievale, până la cea mai apropiată modernitate. (p. 5)

Astfel, asistăm, în acest text, la un tur de forţă al autorului care ne arată că este posibilă existenţa unei gândiri filosofice în afara, sau chiar în contradicţie cu cea aristotelică. Motivaţia sa principală este aceea de a afla adevărul acestei funcţii aparte a raţionalităţii umane, pe care el o denumeşte capacitate imaginativă. Capacitatea imaginativă este deosebită de ceea ce se înţelege prin imaginaţie sau imaginar, deoarece aici nu avem de-a face cu fantezia sau, mai rău, halucinaţia, ci cu o raţionalitate certă. În această privinţă, demersul domnului Arman este unul profund original, deoarece el postulează imaginativul ca entitate raţională, capabilă să creeze lumi posibile:[11] Această idee se mai regăseşte la filosofii sufişti iranieni, aşa cum a arătat Henri Corbin (fără a fi însă tematizată şi postulată în cultura europeană).

Spre deosebire de nota de iraţionalitate pe care o conţine noţiunea de imaginar, imaginativul primeşte valenţa de posibilitate raţională, de facultate specifică a intelectului de a crea lumi posibile. De aceea, spunem noi, doar imaginativul este facultatea umană capabilă de a crea opera de artă dar şi lumea ca atare dintr-o perspectivă a raţionalităţii implicite. (p. 6)

Prin această afirmaţie, autorul rezolvă o problemă care i-a preocupat, de pildă, pe filosofii lumilor posibile, cel puţin de la Leibniz încoace. Este deoarece raţionalul şi imaginaţia nu sunt ireconciliabile, ci, mai degrabă, cea din urmă parte integrantă din cea dintâi, că lumile posibile actualizate prin actul creativ sunt auto-suficiente şi posibilităţi reale, cum au fost ele, parţial, numite[22] A se vedea realismul modal al lui David K. Lewis.. Mai mult decât atât, creatorul de artă nu este un simplu nimfolept aşa cum lasă chiar şi un autor ca Northrop Frye[33] *Anatomia criticii*, de pildă, să se înţelegă. El nu este un simplu mediu (iraţional) prin care divinitatea îşi manifestă prezenţa. El ia parte, cu toată puterea raţionalităţii (şi, aş zice, la fel de riscant ca domnul Arman) intenţionalităţii sale în procesul de creaţie:

Prejudecata constantă care a stăruit şi stăruie încă asupra poeziei, şi care îşi are rădăcina în scolastică, [...] este aceea că poezia nu este altceva decât cunoaşterea prin simţuri şi asupra simţurilor, fantasmă, fals sau plăcere a simţurilor, fără nici un fel de legătură cu intelectul, cu cele determinate şi cu adevărul. (p. 252)

Mircea Arman demonstrează teoria raţionalităţii imaginativului în special în capitolul său despre operele lui Hölderlin, Rilke şi Dante. Dar întregul volum ne poartă prin istoria imaginativului uman, precum şi a caracteristicilor sale, începând cu Grecia antică, trecând apoi prin Hesiod, Homer, Platon. *Eseu asupra structurii imaginativului uman* impresionează prin rigurozitatea demonstraţiei, precum şi prin creativitatea şi originalitatea conceptelor expuse. Este un text de referinţă, care sper că va deschide drumul spre cercetări hermeneutice care să pornească de la premisa imaginativului ca facultate raţională şi a creatorului ca parte activă şi conştientă în procesul de creaţie.

Ioana COSMA

Era o zi senină, era ora ei preferată

După o serie de volume de poezie şi o piesă de teatru scrise în limba engleză, apărute în Canada şi Statele Unite ale Americii, după micro-romanul *Cei de departe* (apărut la Editura *Institutul European*), pe care l-am semnalat anul trecut în paginile revistei *Cafeneaua literară*, **Ioana Cosma** revine în spaţiul editorial românesc cu un nou volum de poezie, de data aceasta scris în limba română, cu un titlu inedit, **visam că fumez cu barthes** (Editura *Vinea*, 2023), elegant ilustrat cu lucrările artistei Gabriela Culic, având o prefaţă scrisă de Ştefan Manasia.

Poeziile Ioanei Cosma, impregnate cu o uşoară pulbere a poeziei americane, sunt ca un joc de zaruri care, odată aruncate, crează instantanee ca într-un film cu imagini scurte, în culisele căruia bucăţi de viaţă cu nimbul lor romantic deschid ferestre/uşi către o interioritate vag luminată, mai mult presimţită:

„sunt şoapte auzite doar de urechi înviate,/ sunt tunete şi fulgere dintr-un cer de argint,/ sunt zgomote în perete şi în catedrală,/ veniţi în incintă, veţi asculta un concert în chin major.“ (*make it stop*)

Este mult *vest* în poezia Ioanei Cosma, se derulează ritualic şi fragmentar, ca pe un ecran uriaş, instantanee urbane, personaje şi autori din literatura universală, eroi din filme şi regizori faimoşi. Piese muzicale clasice alternează cu refrene pop, jazz şi bossa nova, referiri culturale se combină cu simboluri personale, cum ar fi raţa din *papier-maché* sau „propriul ei *chac mool*“, acuarele romantice se intersectează cu tehnici şi arhitecturi contemporane.

Scurte portrete/poveşti (povestea Idei, a balerinei, a lui Xin Zhui) se întâlnesc pe terenul poetic al acestui volum cu stelele de pe cerul newyorkez, cu tramvaiul galben din Lisabona, frumoasele dealurile vâlcene, dimineţile din Bruxelles, fiecare în rama lor, ca într-o peliculă fantasy, o nostalgie a paradisului ascuns în imagini şi percepţii ale unei sensibilităţi nedisimulate.

Şi totuşi, marea şi oceanul sunt de departe prezenţele liniştitoare în poezia Ioanei Cosma, într-un timp al sentimentelor şi trăirilor profunde. O urcare şi o cădere neîntrerupte. „pot să înot o viaţă întreagă“, spune poeta, „un vagabond romantic“ uluit de tot ceea ce este în jur – cerul, zgomotul valurilor, sarea, scoicile:

„bărcile plecaseră, făcuseră poze cu tineri,/ dobrogeni călare pe armăsari, ţinând telefoane în mână,/ sunetele sărate sosiseră şi noi, împliniţi, priveam/ o lună roşie ca dintr-o altă galaxie.// ne-am scos hainele şi ne-am scufundat în spuma/ ce spălase ţărmuri departe, încet am devenit eterici şi/ melancolici ca trupurile ce nu s-au atins niciodată, începând/ lentul dans al îndepărtării.// o lună cum nu mai văzusem vreodată, până şi marea se mira,/ trona ca o zeitate virgină pe pământ pe care numai/ ochi transparenţi pot s-o vadă; o imagine divină/ doar pentru diana, aris şi cu mine.“ (*marea, luna*)

„O langoare ca-n lentoarea lui Kundera“, tablouri ca în filmele lui Pasolini, aripi de înger ca în nopţile pictate de Uccello, o prinţesă khazară, Foucault, Derrida, Borges, Barthes, toată biblioteca din Alexandria „şi rafturile din Hrabal“ într-un oraş imaginar, unde îngerii curg din pagini ca un vis ce vine de pretutindeni, dau o stare de pace în momentele de revelaţie, o bucurie indicibilă, în afara timpului şi a spaţiului:

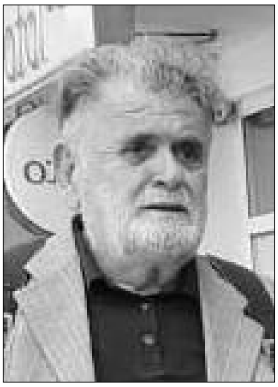
„o clipă –/ ascult doar stropii de ploaie pe acoperişul terasei/ ca într-un mic habitat budist aici/ se-ngemănează visul cu viaţa în ropot/ de beţe de bambus.// e o lumină ca dintr-un vas de sticlă alburiu/ cerul se-apleacă peste oameni în/ caldă îmbrăţişare. se-nteţeşte acum – beţele/ de bambus clocotesc, şiroaie se varsă în valuri.// muzica s-a oprit şi ascult, ca într-o meditaţie,/ foşnetul ierbii. se-adună imagini în timp fără filtru/ ploaia are putere revelatoare şi-mi dezvăluie/ mici diorame din vieţi călătoare.// aici e acum ieri va veni./ mă-nchid în acest cerc ca într-un cadran solar/ ce ascultă de timp, de vânt şi de soare./ ce arăt, se va vedea în mişcare.“ (*o clipă*)

Revelatoare este şi confesiunea întoarcerii acasă, surprinsă în câteva poezii de la începutul volumului, având o altă ţesătură de imagini şi purtând amprenta nostalgiei după luminile lumii noi lăsate în urmă, după biblioteca, sălile de curs şi oraşul care „nu mai era al ei“. Părea că povestea *întoarcerii* se va desfăşura ca o pânză grea de apă pe parcursul întregului volum, dar a fost întreruptă. Este drept că o anume tensiune a acelor trăiri s-a descărcat şi în poeziile care au urmat, în graniţele altui univers liric, mai transparent, volatil, fragil:

„să te ridici, chiar dacă vântul suflă aprig în pânza ta,/ chiar dacă ţi-au spus că eşti mic, o biată marionetă/ în mâinile unui păpuşar beţiv./ să te ridici ca o malena bătută ce mai vrea doar un strop de apă.// chiar dacă te-au înfierat cu fier încins ca-n scarlet letter,/ dacă pe pielea ta au scrijelit tatuaje cu litere de-o şchioapă,/ să te ridici ca şi cum doar tu mai eşti pe lume/ chiar dacă fagii cad odată cu visele tale.// (...)// să te ridici şi mâine dimineaţă/ la cinci minute după ce inima a încetat să bată./ *nicio femeie nu poate să supravieţuiască distrugerii inimii*/ a spus iris murdoch. te ridici, cu aripile tale enorme.“ (*să te ridici, chiar dacă*)

Poezia Ioanei Cosma dezvăluie o sensibilitate aparte, o tensiune lăuntrică ce nu este strigăt, poate mai degrabă o şoaptă al cărei ecou aminteşte de-o vară magică, de „muzică şi miros de zefir“.

Liliana RUS

DIMITRIS KANELLOPOULOS (Grecia)

Dor

Tatălui meu

Ai un talisman
în buzunarul interior.
E o scoarţă şi piele de pin
din august trecut.
Asfaltul îţi arde picioarele
şi tu vrei să pleci.

Cu toate acestea,
nu există tren în seara asta
pentru Kavasila*.

* *Oraş mic, în care s-a născut.*

Lăsaţi culoarea neagră să mă acopere

Lui Christos Roumeliotakis

Noaptea mă îmbrăţişează de ani de zile
în continuare.
Nu opun nicio rezistenţă,
poate pentru că îmi place să mă ascund
în întunericul ei,
pentru a mă gândi la cei care
şi-au pierdut mâinile
ţinându-i pe cei care s-au cufundat
într-un delir formal.
Ei şopteau cuvinte vechi,
de parcă ele ar fi fost lăsate în afara timpului.
Orele care vin îmi aduc otravă.
Corpul este mărunţit de timp.
Pentru el, câinii sălbatici se ceartă.
Nu am nicio idee.
Am lăsat noaptea,
am lăsat negura ei să mă acopere.
Nu am degete să simt
imaginile care intră în mine
de parcă ar fi ispăşit minciunile mele.

În cuvintele care îmi străpung întunericul
nu rezist.
Am lăsat negura lor să mă acopere.

Despre geografia postbelică*

A aşteptat la uşa din faţă nemişcată.
De fiecare dată când trecea un avion,
— un lucru rar pentru vremea ei — ea zicea:
Ce spui? Crezi că au fugit în Taşkent?
De parcă ştia bine geografia,
chiar dacă ea săraca nu mai ieşise,
nici măcar nu plecase în satul vecin
când cineva i-a furat copiii, într-o noapte,
şi Taşkentul a intrat în viaţa ei.

**Spre sfârşitul războiului civil, rebelii care
se retrăgeau au luat cu ei câteva mii de copii
pentru a-i salva de represalii şi pentru
a asigura „creşterea socialistă adecvată".
Au ajuns în Taşkent, Uzbekistan în Asia Centrală
şi în toate ţările «socialiste».*

Epoca păcii

Aceasta este epoca păcii,
care înstrăinează oamenii
de propriile lor lucruri.
Corpul nu este vânt,
el capătă adevăratele lui dimensiuni,
devine timp,
devine moarte.
Vedem în spatele viselor.
Este sezonul fragmentelor
de cuvinte invizibile.

Cum a ajuns viaţa mea
în această situaţie mediocră?

Madona del GRANDUCA

Lui Maria Varouxis

Privirea ta nevinovată mă urmăreşte,
îmi vine în minte ca un aprilie
şi mă conduce pe acest drum fără sfârşit.
Unde ar trebui să mă ascund?
Privirea ta mă arde
în liniştea nopţii,
apoi acoperă totul.

Timpul este greu.

Şi mâna nostalgiei este grea,
inima mea nu poate să suporte.
Vocea ta, profeţie presantă,
mă întoarce pe acelaşi drum.

Şi te văd
şi te iubesc
amiază în Theseion*,
cu părul nepieptănat,
cu ochii plini de emoţie.
Te văd şi te iubesc
pe măsură ce te dispari
pe străzi necunoscute.

**Theseion - loc din Atena,
la periferia lui Acropole*

Akeldama *

Şi tu,
pe care te-am crezut în tinereţe necoaptă,
în Câmpul de Sânge,
te-ai spânzurat de o frânghie.

Apoi
au găsit în buzunarele tale
pepite de argint
și o identitate aflată sub
protecția statului.

* Aşa-numitul *Câmp de Sânge,* sau satul de sânge, în aramaică „Akeldama”, este o localitate biblică, care astăzi este identificată lângă zidurile Ierusalimului menţionate de Evanghelistul Matei (KZ΄:1-11).

Chiriaș al utopiei

Într-o noapte te-am văzut
- tu veneai către mine -
pe o stradă neînsemnată din Colonos*,
deghizat într-un
angajat guvernamental.
Nu te-ai uitat;

Te ascundeai sub o glugă,
tu, cunoscătorul învăţat
şi judecător al oamenilor;
chirurgul meticulos
al vieţii de zi cu zi.
Bătrânul chiriaş al utopiei.

**Colonos*. În cele mai vechi timpuri, Colonos era considerată cea mai aristocratică localitate a Atenei antice. Era un municipiu pe malul râului și era străbătut de râul Kifissos, care astăzi este (a fost) sub pământ, sub bulevardul Kifissou, unde a avut loc tragedia lui Sofocle *Oedip la Colonus,* care tratează sfârşitul regelui din Teba, Oedip.

Iubirea ca o privire

Mamei mele

Treci în linişte,
sunetul respirației tale
este singurul zgomot
pe care îl face umbra ta.

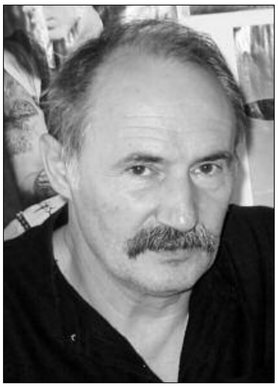
Nu ceri nimic. Nu.
Și ai mereu brațele deschise
ca să găsească în ele refugiu
toată amărăciunea altora;
și în ochii tăi se ascunde
toată durerea Lumii.

Puţinul este întotdeauna
suficient pentru tine,
întotdeauna:
pe masă,
în excursie,
în casă.

Valul se sparge deasupra ta
şi vântul.
Strigătul
şi suferinţa,
le ascunzi în linişte,
fără cuvinte, în tine.

Unde ai găsit-o pe mama?
Atâta putere este în tăcere,
încât toată dragostea
din privirea ta intră în mine,
în inima mea;

*** Traducere din limba greacă de**
DIMITRIS KANELLOPOULOS

VIRGIL DIACONU*

Electorală

În ultima vreme,
întunericul a scos
iarăşi capul.
El frânge gleznele ierbii,
se visează rege.
Şi dacă Domnul nu mi-ar fi legat
mâinile şi duhul în *Sfânta Scriptură,*
eu încă demult aş fi scurtat de cap întunericul.
Şi toţi urmaşii lui Iuda, care mă vând în fiecare zi.

Dar poate că este mai bine să îmi fac propriul partid,
aşa cum îmi ciripeau, mai deunăzi, vrăbiile.
Partidul meu e floarea de cireş – le-am spus –,
în el s-a înscris, încă de la început, toată pădurea.
Şi depărtarea, stea cu stea. Şi ciripitul vrăbiilor,
care deja scrie în mine adevărate poeme de dragoste.
Iată Partidul Florii de Cireş, a cărui doctrină
o ştiu mai bine decât mine cireşele;
şi pe care o răspândesc mai bine decât mine vrăbiile.
Însuşi Domnul a trecut, în răcoarea dimineţii,
pe la mine. El, care a fost întotdeauna independent
şi nu s-a amestecat în niciun partid,
va fi acum de partea florii de cireş.
De fapt, el este adevăratul lider spiritual, vezi,
el deja a început să îşi caute adepţi:
ba în cuiburile coţofenelor, ba în poiana narciselor,
ba în vuietul pădurii. El deja a început să-şi caute adepţi
şi să îi strige pe nume.

– Unde ești, Moise?
– Sunt aici, Doamne, la masa de scris. Sunt aici:
în poemul-coţofană, în poemul-narcisă,
în poemul-pădure.
Facerea e aproape scrisă, Doamne, ia şi citeşte!
Ia şi citeşte platforma electorală a florii de cireş!
Aceasta este arma pe care am ţinut-o până acum secretă:
Facerea! Arma care pune la zid întunericul.

Pasărea neagră

Cum toate stăteau răvăşite şi la voia întâmplării,
m-am gândit să fac puţină ordine în odaia
în care m-ai lăsat, pentru o zi, stăpân peste lucruri.
În odaia cu manuscrise. Şi tocmai când mă hotărâsem
să le pun la locul lor, tocmai atunci
o pasăre îmbrăcată în negru de sus şi până jos
a dat buzna-n odaie. Şi s-a apucat să ciugulească
din pagini... Cuvânt cu cuvânt – chiar din pagini.
Cuvintele cele mai bune, adică tocmai acelea
care stăteau dinapoia cuvintelor, se află acum
în pântecul ei,
laolaltă cu alte câteva lucruri de la începuturi
şi din care s-a făcut lumea. Cuvinte şi lucruri
pe care tăcerea mea nu le va rosti, de teamă, niciodată.

Întocmai aşa mi s-a întâmplat cu neagra răpitoare,
în odaia în care m-ai lăsat, pentru o zi,
stăpân peste lucruri.
Întocmai aşa, şi îţi mărturisesc cu mâna pe inimă că eu
nu ştiu nici acum dacă ea şi-a văzut mai departe de drum
sau dacă nu cumva şi-a făcut cuibul
chiar în cuvintele mele.
Chiar în cuvintele mele – pasărea neagră.
Da, uneori mi se pare că cineva mă urmăreşte
printre rânduri,
aşa încât va trebui să închid repede toate manuscrisele.
Toate manuscrisele din care se ridică, una câte una,
fâpturile de abur, fantomele...
Să închid toate manuscrisele
din care se ridică toate duhurile negre, toţi morţii!
Toţi morţii pe care îi duc în spate încă de la începuturi.
Ca pe nişte sicrie trebuie să închid manuscrisele,
Doamne, pentru ca neagra răpitoare să nu te tulbure.
Să nu te tulbure şi să mă laşi din nou ca la începuturi,
când a trebuit să mă lupt cu toate vedeniile
şi arătările tale,
singur, în odăile peste care m-ai înălţat stăpân...

* Cele două poeme fac parte din volumul *Din oraşul de fier*, pe care în anul 2019 i l-am făcut cadou unui important critic, autor de istorii literare şi director al *României literare*. În acest an, mi-am cumpărat de pe Internet, de la ANTICARIAT NUMĂRUL 1 SRL, propriul volum, pe care criticul îl expediase spre vânzare... Trimiteţi-i cu încredere cărţi marelui critic. Literatura română se află pe mâini bune.

MARIA MIRAL

Când vii

Neştiută iubire, când vii
de nicăieri, de aiurea,
la pândă stau nesfârşitelor
ploi,
în mine să nu ardă pădurea.

Când vii, nimic nu te-opreşte din cale...
Să n-aud de tine, eu ard felinar
la colţul nopţii ce vine.

Când vii, nimic nu te-opreşte în cerul cu stele,
dulce venire a închipuirilor mele...

Chipul tău

Mă caut în chipul tău ascuns în penumbrele lunii.
Lumina îmi fulgeră întunericul din care vin.
Îmi spulberă lacătul închisorii de la marginea lumii.

Chipul tău îmi scotoceşte luna.
Lumina mă recompune cu propriul meu chip.

Mă recompune lumină.

BOGDAN PETCU

Visele lor

Inima lui caută
lipsa de constanţă
și florile de cireș.
Acolo e iadul. Acolo sunt oamenii.
Acolo e Saigawara,
cel mai apropiat oraș.
Florile tremură în visele lor
dimineaţa. În grădina din faţa
casei, sute de ghinde și
câteva cochilii de melci
sparte. Foarte puţină carne
în interior. Turdus philomelos
a luat micul dejun. Poate cina.
Un măcel relativ,
necesar.
Puii sunt liniștiţi.
A mai învăţat de curând
și că Strix aluco
are urechile plasate cumva asimetric.
Aproape că îi place de el.
E gălăgios. Nu ar fi supravieţuit
în perioada Edo ca om.
Multă liniște socială. FORŢATĂ.
Ca o fericire utopică
a luminilor.
Poate dacă ar fi fost un shogun
puternic și rău, dar fără ură.
Cu o katana și multă intuiţie.
Simţul comun și moderaţia
îl sufocă.

O POEZIE DE VIZIUNE DANTESCĂ, APOCALIPTICĂ:

Conița Lena – „Un râu negru poemul”

(Editura *Tracus Arte*, București, 2022, 100 p.)

Nu putem scrie despre toate cărțile pe care le primim, fie sosite prin poștă, fie dăruite cu prilejul activităților culturale, puține, de altfel, pe parcursul unui an calendaristic, la care particip. Sunt, structural și psihomental, un sedentar incurabil și (în romanul lui Blaga am întâlnit cuvântul potrivit) un caz de asociabilitate, ținând mult la lecturile, creațiile, ideile și convingerile mele. Nu-mi place să fiu abordat când nu e cazul și asediat fie și cu politețe, cu atât mai puțin să intru în „grațiile” ierarhizărilor de tot felul. Mă înspăimântă „unisonul” în care se produc unii confrați, iar cel de stirpe internaută, deseori de gregară afinitate, m-a determinat de multe ori să mă gândesc bine dacă să mai mențin active sau nu conturile mele de *google, facebook, wordpress*... Dar nu internetul în sine este problema, ci felul în care ne arătăm în această oglindă, ca fetița aceea albă „ca zăpada”, de aceea, până la urmă, mi-am zis că importantă este pentru mine, totuși, nu pentru cei neagreați, comunicarea. Nu este cazul contului de pe yahoo.com, folosit din 2000 încoace, fără de care nu aș fi putut realiza multe (cărți, colaborări, revista „Portal-MĂIASTRA” înființată acum 19 ani etc.). Am spus undeva că, azi, cine nu cunoaște calculatorul (măcar „bine” ca mine) este un mare neajutorat, dacă nu un „analfabet” cultural. Evitând extremele, să rămânem în cadrul celor 24 de ore câte are o zi și de 365 de zile (și șase ore) ale anului, neputând mai mult. De fapt, însuși faptul că un critic scrie despre o anume carte, evitând altele, este, în sine, un gest care-i ilustrează grila estetică. Criticul nu trăiește într-un birou de eliberat acte, la modul funcționăresc, ci în lumea cărților, în tumultul unei vieți literare organizate și funcționând după criterii valorice, alegându-și cărțile despre care scrie și care-i ilustrează opțiunile, exigențele, gustul estetic. Iar despre gusturi... *non disputandum*! Așa a fost dintotdeauna și va fi mereu, dincolo de orice „făcături” tendențioase, scenarii și politici ideologice minoritare uzurpatoare de valori.

*

Dar să revenim la subiectul acestei cronici despre cartea de poezie „**UN RÂU NEGRU POEMUL**” („Tracus Arte”, 2022, 100 p.), de **CONIȚA LENA** (Elena Predescu), membră a Uniunii Scriitorilor din România încă din 2008. Strecurată discret de autoare în mâinile noastre, cu prilejul deplasării în toamna trecută la Pitești, la festivitatea de conferire a premiilor pe 2022 ale revistei „Cafeneaua literară”, cartea este dovada unei poete de acute viziuni, cu gust artistic și știința construcției, având ținută livrescă și o fină percepție a dramaticului, chiar a tragicului. Poetă „insolită” (Gellu Dorian, 2005), autoare a unor texte lirice „care nu seamănă cu ale nimănui, deși seamănă cu toată literatura română, de la folclor la poezia livrescă din secolul douăzeci” (Alex Ștefănescu), poeta care se ascunde sub acest pseudonim de familiaritate jocular㠄este într-adevăr o „coniță” asumându-și, printr-o trucare a sincerității, observă Mircea Bârsilă, „o strategie de apărare a sincerității și, pe de altă parte, un procedeu care conferă scriiturii un plus dinamic, vitalist, euforic”. La fel o vede și concitadina Denisa Popescu, „numele ei de poetă este fermecător ca inelarul unei domnițe”, altfel zis „o femeie vie, spumoasă” care „ar fi putut să fie o actriță remarcabilă”. Ferice de poetul la fel de discret Valentin Predescu (soțul), pe care nu-l găsim în fotografiile color din Anexa foto („din albumul de familie al autoarei” volumului),în care „conița” noastră apare în compania unor veritabili condeieri, unii deveniți și amintirile noastre (Marius Tupan, Valentin Tașcu, Ioana Dinulescu), alții: juni maturi și „în picioare” cum scrie în *Upanishade*: ÎPS Calinic, arhiepiscop al Argeșului și Muscelului (căruia i-am trimis prin 2000 cărțile „Fericirile”, „Foișor în Heliopolis”, poezii, și „Brâncuși, azi”, studii și eseuri de brâncușiologie...), Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, Jean Dumitrașcu, Aurel Sibiceanu, Sorin Durdan, Ileana Roman, Liliana Rus, Alex Ștefănescu, Varujan Vosganian, Gabriel Chifu, Marian Barbu, Virgil Diaconu, Costin Tănăsescu, Liana Alecu...

Laureată a „Cafenelei literare” încă din 2007 (ediție în care lui Șerban Foarță îi fusese decernat Premiul Opera Omnia), poeta Conița Lena este autoarea unei lirici de „un rafinament incontestabil” și de viziuni „parabolice ori anecdotice, adesea, valorificând prozaicul”, traducând „dorința evadării dintr-un cotidian frustrant copleșit de insensibilitate” (Mioara Bahna).

Autoare a unor volume de poezii remarcate imediat, „*Ușă de biserică*” (2005), „*Kenzo, floare chealá*” (2007) și „*Supradoza – poeme de uscat zilele*” (2008), despre poezia Coniței Lena – cu premii importante la activ – au scris, pe lângă numele menționate, Radu Cange, Marius Chivu, Vasile Dan, Dumitru Augustin Doman, Ștefan Ion Ghilimescu, Marin Ioniță, Liviu Martin, Anca Muntean, Petrache Plopeanu, Echim Vancea (ordinea este alfabetică).

„*Un râu negru poemul*”, subintitulat „Revelații”, este un volum compozit, structurat în patru cicluri (toate „revelații”): „I.Chipul meu”, „II.Câinii mei - «revoluționari remarcați»”, „III. Un râu negru Poemul” și „IV.Revelații”, tablete „poematice”. Ultimele sunt de o savoare și gravitate memorialistică transpusă jocular, evocând începuturile poetice ale autoarei, felul cum, luându-și inima în dinți, a luat cu asalt biroul redacției „Argeș”, punând dinaintea lui George Tomozei (numit Tom) un braț de manuscrise ale soțului (ce va fi publicat), apoi, la o nouă „sărire peste secretară”, alt braț de manuscrise, poezii proprii, care au plăcut nu numai lui Tomozei („E mai bună ca Valentin. O debutăm și pe ea în *Argeș*.”), dar și confraților: Florin Mugur, Al. Cerna-Rădulescu. Însă, cum geniul intriganților se dovedește mereu „vigilent”, „toate au început să se învârtă”, „invers, și mai repede”: pagina cu poeme stabilite nu a mai apărut, iar proiectul de a intra în „Biblioteca *Argeș*” s-a dus și el pe „apa rea și mlăștinoasă”, care urmărea să-l tragă la fund și pe „Prințul Tom” căruia i se lipiseră tot felul de etichete: „ură, invidie, gelozie, crimă, nonvaloare, alcoolism, nebunie”. După 35 de ani, dând piept în piept cu hieraticul Tom pe la Hanul cu Tei, soții Predescu constată o realitate tragică: Tom, împuținat și în aceeași haină de piele maro de altădată, le flutură, peste pantaloni, o cămașă „fostă albă”, „ca pe o batistă de adio”. După câteva zile – „necrologul din ziare”. (*Prințul Tom/ Amintirea Mare,* „Argeș”, martie 2006). Dincolo de această tabletă „in memoriam”, celelalte proze, numite „revelații”, cuprinde biografeme interesante, precum „Nașterea”, „Imaginație”, „Somnul” (excepțională), „Fotografia” și un fragment de roman „Giuliland XXI-XXIV”, o alegorie fantasmatică foarte aluzivă). Mergând de la proze către poezia din celelalte trei cicluri precedente, vom realiza că obsesiile, trăirile, viziunile parabolic-fantasmatice, imaginile și metaforele sunt de o febricitare ubicuă, verbul poetei fiind abrupt, acut, înțepător, sarcastic, recriminant. E ceva obsesiv-disforic în toată această poezie, care formează in integrum șuvoiul unui „râu negru” ce ia chipul poemului, depunând mărturie despre o percepție de un neorealism aproape dantesc. Poeta vrea să spună că ea este rezultatul lumii în care a crescut, care a creat-o „la modă”, sufletul ei feminin „strâns în menghină” țipând. O lume desacralizată, de „ceremonie” smoloasă, în care nu mai este nevoie de „advocatus diaboli”, căci întreagă este o șerpărie, un *kiteron pădureț* cu lighioane și sălbăticiuni, un bestiar de străbătut, în care omul se află mereu în primejdie:

„Mi-ați croit durerea după ultimele tipare.
Strâns în menghină urlă sufletul meu.
Dumnezeu vinde indulgențe de pânză neagră –
nicio grijă, a cusut cămăși pentru șerpi,
scorpioni, șacali, maimuțe
și râuri de porci –
saci închiși de la dinte și până-n ultima
unghie.”
(„*Tipare*”)

Sau aceste imagini crude din poemul „*Omerta*” ilustrând spiritul, amestecul de ironie și „sadism” expresiv de o tranzitivitate cu venin în cerul gurii: „Singurătatea unora lasă balegi prin camerele/ poemelor,/ la alții biete căcăreze de capră râioasă./ Mieluțe de pai'șpe carate singurătatea poeților/ îmberbecirea mielului între picioarele oiței Dolly/ înainte de Paști./ Cu cât mai devreme și-n mai surdă behăială/ cu-atât primăvara-i mai lungă.”

Iată alt tablou de neorealism apăsat, care este, desigur, o „artă poetică” (despre poet și fizionomia Poemului), exorcizată în limba vrăjitorească din etno-folcloristica românească cu „Cărămidă nouă, dă Doamne să plouă”: „Am fost tradus pe limba melcilor/ pe limba șoarecilor, pe limba/ mulțimii muștelor, nicicând/ pe limba îmbuibaților/ Livrasem icre de neuroni, icre de mormoni,/ icre lupi, icre lei, icre de zmei/ icre de zei/ și limba universală erau ei.// În poem se intră prin tălpi/ le-nfigi bine în ceilalți/ te ții cu intestinele și păcatul de burțile lor/ și bucățica ta de nimic/ și râzi.// Nu stresezi, nu bravezi, nu conturezi, nu delimitezi/ nu excelezi, nu te-așezi, nu explodezi./ Poezii în creier pane, creier a la grec/ clătite de creier, creier cu ouă,/ mai ales creier cu cei care au multe ouă.// Și aștepți ca-n poezie să plouă!/ «Cărămidă nouă, dă Doamne să plouă/ cărămidă rea, dă Doamne să stea»/ Până la stea./ Să crape viața în ea!” („Icre”).

Poezia se umple de cuvinte „negre” și de viziuni dantești, de epopee a unui infern cutreierat, locuit, căruia îi rezistă prin punerea oglinzii în față (până la scrutarea suicidală din prozo-poemul „*Somnul*”). Referențialitatea livrescă este pretutindeni un semn de marcare a unei condiții frustrante, ceea ce poeta numește „Câinii mei” (ciclul al II-lea), nu sunt decât complexele cultural-mitologizante și liturgice pe care se structurează sensibilitatea acestor percepții și viziuni negre, de iad sociologizant, cu care poeta este contemporană, străbătându-l zilnic, păstrându-și sufletul neatins de imundități, de unde constatări - reflecții de felul: „Creația, rușine ascunsă/ un rău al inimii coborât în stomac”. Acest râu curge ca o Senă murdară în care s-a aruncat Paul Celan: „Câine și om/ închiși într-o carte/ închiși într-o lume/ închiși într-o viață/ într-un necuvânt.” Încă o dată, omul împărtășind un destin christic: „Viața o Iudă/ sufletul un Christ/ Dumnezeu nevăzutul;/ în noi cine?” („*În Sena. Cu Paul Celan și câinii mei*”). Plin de o neagră premoniție este și poemul „M-a vizitat îngerul, pe cine”, o incantație mărturisitoare ca o spovedanie de transfigurări liturgice:

„M-a vizitat îngerul într-o miercuri
Și mi-a cerut niște prescuri
Ulcior de lut și-un felinar
i-am dat ce-a vrut
mi-a dat nectar;
și mir, și lemn de trandafir
și-o cruce mică de safir
s-o port la gât precum o cheie
să mă deschidă în orhidee
și el să mă mai bea o dată
ca pe-o regină înnoptată
în lemnul crucii lui Christos –
dulceag migdal făr' de miros.”

Dincolo de orice sfială ori pudibonderie, poeta dă drumul unui limbaj de cruzimi argheziene, unor „flori de mucigai” de secol XXI, aș zice, „râul negru” al Poemului ducând la vale o lume dezumanizată, de instincte egoiste și primare, de „resturi” și stârvuri, observate clinic, cu o teribilă îngroșare de linii ironice până la grotesc. O lume grea de mirosuri pestilențiale, infecțioasă, împuțită, grețoasă, viciată, în general dezagreabilă, ca în „Tablou de Birkenau”, „Ultima silabă”, „Boli trupești”, „Timpul meu”, „Carbon radioactiv”, „Apocaliptic”...

Da, este o foșgăială apocaliptică în această poezie de percepții dantești. Apelul la mituri cultural-biblice

funcționează ca un magnet care, trecut pe sub pilitura aceasta de percepții crude, obsesii și imagini negre, constelează figurile unui „dans al morții" pe larga pânză a liricii, poezia însăși fiind amprentată de o viscerală malignitate, transcrisă ca în „Tumori":

„Din poemele mele cresc tumori.
Las frunților voastre câte una.
Între ochi stă maligna nepăsare –
caracudă răpitoare, fluviu fără vărsare

Din poemele mele cresc tumori
las frunțile voastre regești câte una."

„Noul Iad", de care se vorbește în poemul „Exact", ne previne că totul se petrece după scenariul stabilit în Biblie („Totul este prestabilit în Biblie"), de unde și consistența poemului scris pe care ne invită să-l citim, o altă „artă poetică": „Apocalipticul poem ce va să vie citiți-l voi, cu voce/ tare, cap limpede și cuget împăcat!/ Apocaliptic e poemul să nu ziceți!/ Apocaliptic suflet ați avut./ Iar eu doar fiind doar rană suindu-și lin Golgota/ voi plânge, «Eli, Eli... de ce m-ai părăsit!»...// Nu-i nicio părăsire. Pe ei nu i-am iubit.// Apocaliptic e Poemul veți zice-n sân scuipând./ Apocaliptic Versul – scriu c-un pistol vomând." („*Apocaliptic*")

„Apocaliptic" vedem și noi, conform celor scrise, că este Poemul, dar nu știm cât de „sinceră" este mărturisirea/ simțirea autentică a poetei (Maiorescu punea între condițiile esențiale ale poeziei „sinceritatea"), precum chestiunea „tristeții" din versurile lui Bacovia, temă invocată de critica literară, căreia i s-a găsit explicația în felul de viață deambulatorie și structura psiho-somatică a poetului. În cazul de față, fotografia de pe coperta a IV-a nu ne arată deloc fațeta gravă a autoarei, „răutatea" ei mușcătoare, dimpotrivă sprâncenata blondă cu cercei de aur perlați zâmbindu-ne ca și cum ne-ar deschide ușița unei curse de șoareci... Dar, zice tot autoarea, „Nicio imaginație la oamenii cu bani/ doar poeții știu să te-ngroape cum se cuvine:/ de mort, de viu, de bine, de rău, de geniu, de har/ așa cum ți-ar turna un pahar." („Omerta").

Foarte sensibilă la „virușii" globalismului, măturând viețile oamenilor și ale celorlalte viețuitoare, poeta observă „căderea în boală" într-un sardonic „La mulți ani" spus cu zâmbet „strepezit". Viziunea devine acum onto-cosmică, „virusarea" cuprinde întreg sistemul solar, nu numai omenirea: „Între gripa aviară și gripa porcină înfloresc/ leprozeriile./ Prietenii și-au cumpărat în ele loc de albine./ Pete-n lună, pete-n soare, pete-n stele, pete-n humă./ Doamne, Precisto, Christoase, vaccinați-ne cu-o ciumă."

Dincolo de transfigurarea spiritului liturgic (precum în puternicul „Eli, Eli, Lama sabactami", dar și în „Virgină", „Plutoane de îngeri" etc.), șuvoiul acestui „poem negru" poartă în apele lui lustrale biografeme și stări de spirit, trăiri și obsesii imagistice, exprimate prin apelul la mitul Meduzei, al șarpelui Boa, al Ghilotinei, al previziunilor astrologice, al Tibetului cu Cartea Morților ori al închisorilor (Guantanamo,I) sau leprozeriilor ș.a.m.d., oferindu-ne o imagine generală de bolgie dantescă în care se scaldă Lumea, poemul nefăcând decât să iasă în „gură" cu această „recoltă" inspiratoare...

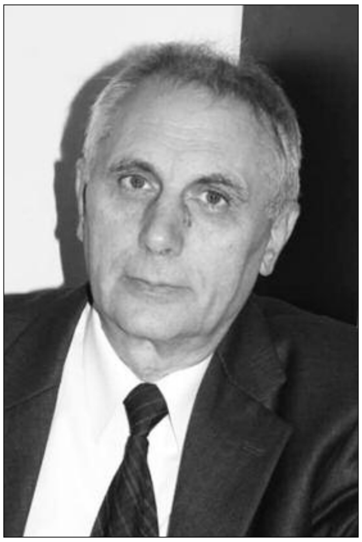
Iată câteva imagini, versuri, exprimări care vin să ilustreze poetica Coniței Lena, o poetă deloc comodă și conformistă, dimpotrivă una de sarcasm și ironii teribile, o imaginație debordant de acrimonioasă, de arțag verde, de persiflaj și zeflemea acră: „Porci cu șoriciul epilat/ lingându-și belciugul de aur", colivii ecologice, papagali împăiați, „păscutul vacii și-al calului, la Paștele Cailor", „intestinele poetice" și „limbricii din aburul clismei", „hemoroizii ultimelor silabe", „din bolile voastre trupești/ curg lipitori/ umflate, sănătoase lipitori", „zguduiri de șunci și hohote isterice", „Mucii lui Dumnezeu", „o carantină totală", „hula și puroiul", „versul scos din flăcări ca o descarcerare târzie/ Echipajele SMURD înghit idei cu spume la gură", „girofaruri balonate horcăie-râgâie", „Sevrajul va veni în Salvare de râie", „săgetătorul din zodie se-ncarna în scormonitorul de rană", „chipul Meduzei/ mortul meu bucurie-i era/ ca vérginei fecioare fetia-i râdea", „Îngerul ăsta un derbedeu/ și râde, și râde, și râde mereu", „devenisem lesa-majestiană, lesa-dumneziană/ lesa, lesa-bi-A-Nă", „câinii mei – prostituați de noapte -/ fac strada și eu îi păzesc", „sinuciderea ne iubește desfrânat/ goală, voluptuoasă, puternică", „vine cu mine/ imposibilul, irealul, inexistentul", „trup flendurit sub un trenci/ mai bătrân decât Dumnezeu", „și zicerea Virginului - «...tu-i» în gât!", „Criticii – masturbare de biciuri./ Voi degustând un păhăruț de urină, mai tăind o felie/ de cartabot -/ mai o poemă orală, că timp de scris avea una Lenuța/ ieșită la pensie din ură comună", „Bacilul Kock în tot ce pieptănați și tundeți", „ciuntiri de oase și amputări de vintre, hemoroizi și/ tenii, limbrici păroși vă vor umbla prin sânge", „capul tău monument de urinat câinii/ vagabonzi cu medalii la gât-/ revoluționari «remarcați»", „Rochia (costumul) pentru marea schingiuială/ trebuie să fie veșnic o rochie de virgină -/ ea însăși virgină/ la care vor rânji toți colții de vampir/ și-o vor îmbrăca în vis toate mințile bisexuale", „sinuciderea e logodnica poetului", „Coloana vertebrală și gura și inima și/ creierul lui Dumnezeu -/ omul – cuvânt cu limbă despicată de șarpe", „urina sconcsului stropind scalpuri de molii", „anusul marilor burți premiate", „Ușor am luat titlul de Miss Vită Bătrână, diadema/ de zorele etno-botanice/ și leagănul nopții în cutremurul din Haiti./ Dimineața pozam sub dărâmături, anul Domnului 2020", „Un râu negru păcatul./ UN RÂU NEGRU POETUL,/ UN RÂU NEGRU POEMUL,/ nicio picătură nu veți mai bea."

„Poemul negru" este cartea „Poetului negru", o viziune mai mult în negru decât în alb a lumii, prin care poeta, cufundată în ape lustrale și fără „plasă de salvare", se mărturisește, avertizându-ne că urmașilor acest „râu negru nu le va da nicio picătură – poemul":

„Un râu negru poemul
inima mea din mal în mal cu sânge scriind
mii de undițe și harpoane în ea s-au înfipt
și nicio plasă de salvare
(nu suntem la circ)
Un râu negru poemul."

Autoare a unei poezii negre, de viziuni și percepții neo-realiste, de o teluricitate și imanență panoramice, Conița Leana este o voce distinctă în peisajul liricii noastre de azi, al cărei discurs poetic nu am dori să cadă în moda „cartierească" a unui „progresism" de emancipări aiuristice, obsedată clinic de sex și atâtea invocate „dezagremente" de gen, modă taxată de unii din criticii de mare audiență drept „mizerabilistă"...

Zenovie CÂRLUGEA

Între dorința luminii sacre și agresivitatea realității

Intitulat ***daniela@punct ro***, titlu care pe coperta I apare scris pe o filă ieșită parțial dintr-o mașină de scris, recentul volum de poezii semnat de **Dana Opriță** include, în primul din cele trei cicluri, o poezie în care poeta se imaginează dincolo de lucrurile sensibile, într-un cerc de lumină, al adevărului cunoscut sau care urmează a fi cunoscut, unde ajunge la braț cu cea mai frumoasă poezie, scrisă sau pe care urmează să o scrie. Plecând de aici și coroborând imaginea cercului luminos cu alte imagini ale asocierii poeziei sau poetei cu liniștea și iubirea (*Poem despre poem*), cu Adevărul divin (*Răspântii*), cu însăși Divinitatea ca sursă a luminii (*Prinos de bucurie*), renumitul poet-teolog-filosof Theodor Damian, într-o frumoasă prezentare introductivă, intitulată *Dana Opriță despre trecerea spre ziua a opta*, zi de odihnă divină după facerea lumii, pune poezia Danei Opriță sub semnul aspirației spre contopire cu lumea celestă, divină. El subliniază și faptul că, în pofida înclinației „spre o reflecție teologică mistică asupra lumii și vieții, Dana Opriță nu poate ignora condiția existenței *hic et nunc*". Ca urmare, el identifică și principalele atitudini și sentimente ale acestei existențe, despre care afirmă că izvorăsc din tema suferinței și că sunt echilibrate, totuși, de „credința în realitatea condiției noastre metafizice" și, finalmente, în bunătatea divină (ca în poezia *31 decembrie 1999*).

Într-o altă cronică, la fel de receptivă, semnată în revista „Destine literare" (anul 16, nr. 59), cunoscutul poet, istoric și critic literar Ion Haineș evidențiază, o dată cu modernitatea poeziei Danei Opriță („capacitatea excepțională de a materializa imaginile, de a face concrete noțiunile abstracte"), și principalele ei laitmotive: motivul toamnei, meditația despre poezie, despre marile probleme ale existenței (ideea de Adevăr, de Dumnezeu, de Credință, de Timp, de Identitate, de Amintire, de Lumină, de Iubire, de Absolut, de trecere, de destin, de Viața de Apoi, de singurătate, de căutarea unui Altceva"), dintre care detașează ca mai persistente și cu înțelesuri aparte tema luminii, erotica și dragostea de viață (de a trăi bucuriile simple).

Dana Oprița, autoarea noului său volum de versuri ***daniela@punct ro*** (eLiteratura, 2022), este foarte atentă să sugereze ea însăși cititorului itinerariul tematic al cărții sale, structurându-l triadic și dând celor trei cicluri titluri semnificative, care să sugereze, în ordine, o introducere, un cuprins și o încheiere.

Primul grupaj, *Silabe*, reprezintă un fel de *Introducere*, fiind alcătuit din câteva micropoezii, cele mai multe apropiate de forma haiku-ului, una chiar un haiku reușit, care anunță unele dintre laitmotivele cărții, cum ar fi toamna, tristețea, singurătatea sau așteptarea fără speranță: „Sunt ca un tren/ ce-așteaptă să-i apară-n drum/ o gară/ despre care știu/ că nu există".

Al doilea ciclu, cel mai extins, intitulat programatic *Gânduri*, tratează, practic, toate temele propuse de autoare. Este vorba despre o poezie reflexivă, care se adresează și minții și sufletului, comportând, desigur, diverse interpretări, care, însă, comunică între ele și nu se exclud. Din perspectiva propriei receptări, consider că în noua carte a poetei Dana Opriță se confruntă tema Luminii cu tema Suferinței, lumina fiind, finalmente divină, iar suferința rezultată, cel mai profund, din dezacordul eului auctorial – definit prin năzuința spre lumină, iubire, adevăr, bine, frumos – cu lumea tot mai indiferentă, dacă nu chiar ostilă, față de valorile amintite. Poeta pleacă nu de la credința în Divinitate, în fericirea celestă, în lumina căreia ar putea adopta o atitudine senină față de nefericirile vieții terestre, ci invers, dinspre viața concretă, trăită dramatic, cu mai multe neîmpliniri și dezamăgiri, spre speranța și credința într-o altă viață, care s-ar putea contura pe fondul veșniciei și al mântuirii divine. Prin dezacordul cvasi-perpetuu dintre eu și lume, poezia Danei Opriță este străbătută de un pregnant filon specific literaturii existențialiste, favorabil exprimării reflecțiilor și sentimentelor de neîmplinire, de tristețe și amărăciune, spre care poeta este înclinată nu programatic, teoretic, ci intuitiv, prin sinceritatea trăirii și exprimării dezbaterii întreținute cu sine și lumea în care îi este dat să trăiască. Poeta găsește resurse de a ieși din chingile suferinței, pe de o parte prin trăirea bucuriilor simple (*O, brad frumos*), iar pe de altă parte, prin gândul și sentimentul unei Divinități deopotrivă exterioare și intimizate, prin care Îl intuiește pe Dumnezeu ca pe „Eu sunt Cel care este", dar se descoperă și pe sine ca „eu sunt cea care sunt" (*Bucurie*).

Nemulțumirile și plângerile poetei față de lume (întrucâtva și față de sine) sunt diverse, așa cum și cauzele care le provoacă sunt diferite. Majoritatea suferințelor provine atât din trecerea ineluctabilă și inexorabilă a timpului care întomnează și viața poetei, cât și din lumea care nu i-a permis, prin timp, să fie ceea ce știe că este, să se exprime întru totul pe sine, să i se întâmple ceva frumos, să-și depășească singurătatea, să-și împlinească iubirea. De aici,

mai multe poezii despre toamnă, anotimp care anunță cea de a doua jumătate a anului și, prin urmare, ca simbol pentru ultima parte a vieţii. Poeta își sorbea cafeaua „în acea dimineaţă/ când Toamna cerşea o îmbrăţişare/ iar eu îi trimiteam gândul meu spre mare” (*Obişnuinţe*); ascultă „melodia frunzelor alunecând/ spre pământul care le-a hrănit” și folosește și alte imagini specifice toamnei: „triluri răzlețe de păsări care refuză să plece/ văzduhul galben/ cer veștejit/ ploi ploi ploi...” (*Aerul zgâriat de tonurile înalte și joase ale greierilor*); își imaginează corăbii adâncite spre larg, într-un decor autumnal: „Soarele adia lumina lui cea mai blândă/ împletind raze de miere și fum” (*Poem de toamnă*); are „din nou amintiri cu frunze adunate de pe străzi... cu castanele – cărora le dedicam poeme – ...cu ceruri albastru-violet”, toate acestea constituind „emoția începuturilor/ uneori a începutului de sfârșit” (*E toamnă. Iar.*) De aceea, volumul poate fi citit și prin prisma dedicației care îl însoţeşte: „Toamnei din mine” sau a motto-ului din Lucian Blaga: „Cuvântul – rană a tăcerii”, descifrabil ca imposibilitate a creatorului de a exprima prin cuvânt ceea ce este de tăcut, de nespus. În aceeași cheie sunt și mai multele poezii care personifică timpul în curgerea lui implacabilă: „Din nou mă întrebam/ nestatornic/ despre timp... (*Început de final*)”, sau: „Mă uit pe fereastră cum trece timpul... timpul care trece pe sub fereastra mea” (*Mă uit pe fereastră cum trece timpul*); „Cum timpul se întinde leneș la picioarele tale/ spunându-ți povești despre o copilărie/ pierdută în paginile unei cărți/ e semn că e vremea să îți faci bagajele vieții” (*Alte fotografii din albumul de familie*). Precum timpul, și „Viața și-a văzut de drum,/ fără să te bage de seamă, fără să-i pese, cu pași mărunțiți de regrete, așteptări și iubiri ce întârziau să apară” (*Soleil*). De remarcat că poemele despre începutul de an sau despre primăvară, anotimpuri ale reînvierii naturii, exprimă o altă tonalitate afectivă și conțin imagini ale luminii și bucuriei.

Pentru a contracara nefericirea în raport cu veșnicia în care toate neîmplinirile sunt absorbite, uneori poeta își imaginează că viețile cu întâmplările lor sunt doar niște iluzii (*Mai mult decât nimicul*) sau umbre pe fundalul peșterii din celebrul mit platonician, iar alteori are intuiția că ipostazele timpului concret (și, respectiv, ale vieții) nu se neantizează, ci se includ într-un timp infinit, care, într-un fel, se răsfrânge și în finit: „ziua de mâine sau cea de apoi/ nu mai înseamnă decât/ o blândă rază de soare pe un cer infinit” (*Alte fotografii din albumul de familie*), astfel că noi ne bucurăm de „îmbrățișarea unei lumi/ venite din alte universuri/ din infinitul a ceea ce suntem și nu știm” (*E toamnă. Iar.*) Este vorba nu despre un infinit laic, ci de faptul că „Dumnezeu e mare și drept/ lumina ne așteaptă la capătul acestei tăceri” (*31 decembrie 1999*).

Timpul își subsumează și erotica din poeziile Danei Opriță, pentru că în ele este vorba despre o iubire care nu a rezistat timpului, pe care poeta o regretă și o însoțește cu reproșuri adresate ambelor părți. Tocmai de aceea nu pare a fi vorba despre un iubit abstract, generic, cel puțin atât timp cât părerile de rău se referă la o dragoste petrecută, trecută. Sau, dacă poeta se referă la mai multe persoane, ele oricum sunt individualități reale, concrete. În pofida sentimentului repetat că trecutul nu poate fi reînviat, uneori poeta invocă fie reîntoarcerea în prezent și în viitor a cuiva din trecut, fie revenirea sentimentului de iubire de altădată, dar sub forma unui alt chip, care ar putea fi încă necunoscut și nedefinit, abstract. Ceea ce dorește, însă, cu ardoare, este autenticitatea, iubirea trăită și nu simulată, declarată formal, dar „cu gândul la atât de concreta / cafea de dimineață” (*Cafeaua de dimineață*).

Tocmai pentru că poeta aspiră la înnobilarea sufletului uman, la înnoire și creativitate, o parte însemnată din poeziile sale exprimă sentimente de dezamăgire și amărăciune pentru un timp și o viață repetitive, fără nimic nou, în care „și parcă acest poem a mai fost scris” (*Povara repetabilă*) sau în care valorile superioare sunt răsturnate și înlocuite cu opusele lor. În acest context, autoarea deplânge, între altele, lipsa de interes pentru poezie, pe care încercă să o definească inutil, nemaiavând pentru cine să o descifreze (*Cine are nevoie de poezie*?), sau atitudinile antireligioase, care îl aplatizează pe om și îl lipsesc de fundamentul cel mai profund al moralității și echilibrului său sufletesc. Or, exprimând deziderátul său poetic, ea afirmă în primul ciclu al cărții: „Poemul meu e liniște./ Poemul meu e iubire./ Poemul meu sunt eu/ descifrând neînțelese înțelesuri/ ale dimineții zilei de Apoi” (*Poem despre poem*), pentru ca, în ciclul următor, reafirmând că ,,Poemul trebuie să fie .../ cu gânduri lungi de primăvară târzie,/mirosind a pământ reavăn și/ dor de singurătate”, să conchidă, având în vedere lipsa interesului lumii pentru poezie, că „Poemul meu/ Este/ Un poem/ Al lipsei de poem” (*sau fără cuvinte, desigur*).

În ultimul ciclu al cărții, intitulat sugestiv *Aici. Acum.*, un fel de încheiere sau concluzie a întregului volum, poeta își exprimă în câteva poezii sentimentele pe care i le-au generat anii de pandemie: nevoia de solidaritate (*Depărtare*); faptul că „nu-i chip să trăiești într-o lume fără viață/ fără cuvinte fără îmbrățișări fără speranță fără/ frumos/ fără nimic...” (*Simfonia tăcerii*); admirația pentru cei care s-au opus micului rebel (Covid 19), mergând la un concert Enescu, pentru că „ei și nu doar ei/ au ales să spună NU/ însă un mare/ DA” (*Ascultând Enescu*). Este clar că poeta desfide, înainte de toate, frica (*Întrebare*) și îndepărtarea de viață, afirmând: „pe mine mă iertați,/ eu vreau să iubesc, să trăiesc, să mă bucur,/ pentru mine P este de la *poezie*, nu de la pandemie,/ îmi pare rău/ *depărtare*/ nu face parte din vocabularul meu” (*Cuvântul meu*).

Atentă la *Silabe* – din care alcătuiește cuvintele tematice ale poeziei sale, la *Gânduri* – ca reflecții lirice la problemele condiției umane, la *Aici. Acum.* – prin care își exprimă atitudinea față de prezentul atât de agresiv la adresa omenescului, Dana Opriță este la fel de exigentă și la stilistica poeziilor sale. Caracteristica principală a stilului său constă, așa cum s-a remarcat, în plasticizarea noțiunilor abstracte. Procedeul folosit de poetă este acela al personificării noțiunilor, al transformării lor în personaje, cărora li se atribuie însușiri care servesc la exprimarea diferitelor stări de spirit. Sunt personificate îndeosebi timpul și viața, exemplificate anterior, dar și tristețea, suferința, bucuria, poemul, gândul etc. etc. Sunt remarcabile și unele verbe tari, tăioase (primăvara zgârie, soarele dă buzna, cuvântul *împreună* s-a spart, liniștea își culege cioburile, tăcerea urlă, tristețea ucide etc.) și unele comparații sau metafore de mare forță de sugestie, unele repetiții și inversarea unor sintagme.

Concluziv: volumul de versuri ***daniela @ punct ro*** ne dezvăluie un profil poetic pregnant și frumos conturat, atât spiritual, cât și stilistic, de urmărit în continuare în contextul poeziei române contemporane.

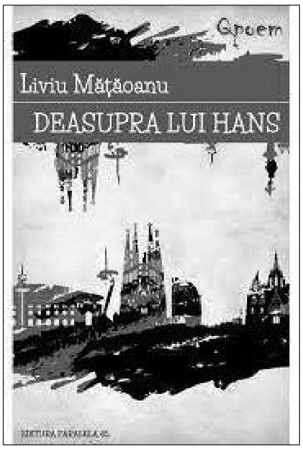
Ioan N. ROȘCA

„Poezia ca theatrum mundi”

LIVIU MĂȚĂOANU: *deasupra lui hans*, Colecţia *Qpoem*, Editura *Paralela 45*

Compozantele stilului lui Liviu Măţăoanu anunţă o poezie modernă, proaspătă, curioasă, sub influenţe diverse, anglicane, româneşti, americane, franceze (Baudelaire, Kafka, Pessoa, Lewis Carroll etc.), un sens, dar şi un non-sens, asumat şi de descifrat. Poetul ajunge la o sumă de paradoxuri inventate şi reinventate, asumă aventura limbii, jocurile de cuvinte, de stări suprapuse, între real şi reverie. Tristan Tzara, Urmuz, Gherasim Luca, dar şi un Nichita, sunt printre autorii săi de predilecţie.

„Textele sunt supuse elongaţiilor tehnicilor versului proiectiv, întrerupte, reluate în contrapunct, intersectate, disciplinate de o ortografie specială, sugerând respiraţia, alcătuind de fapt poemul unui poem în chiar momentul elaborării sale. Axele acestei arte poetice, aparent paradoxale, sunt sincronizate după poetici anglofone, cu începutul în grupările de la Black Mountain conduse de Charles Olson, Robert Duncan şi Robert Creeley.” (Marian Barbu, *Săgetătorul*, supliment literar-artistic al ziarului *Argeşul*, nr. 16/1997)

Liviu Măţăoanu (n. 14 ianuarie 1968, în Câmpulung-Muscel) este profesor de istorie, scriitor, editor, jurnalist. Locuieşte în Bucureşti. Debutează literar în 1991, cu poeme, în revista *Calende*, iar debutul editorial are loc în 1994, cu volumul de poezie *Pauză de o ţigară*, Editura *Calende*, Piteşti.

După debut publică volume, câştigă premii, animă cenacluri. Despre poezia autorului au formulat opinii critice: Al. Cistelecan, Dan-Silviu Boerescu, Peter Quince, Iosefina Batto, Anamaria Iuga, Arion Movilă, Marian Barbu, Nina Vasile, Marin Ioniță ș.a.

Autorul este plin de empatie, se pune în locul celorlalţi, toleranţa, răbdarea, dragostea aproapelui îi sunt esenţiale. Inima unui poet locuieşte în inimile celor din jur:

15. aici sunt cele mai multe idei de discutat / pe banca din
parcul cuza / cel mai atent este câinele parcului / leuţu'
niciun câine al parcului nu se compară cu leuţu'
îl iubeam cu toţi prietenii mei / îl iubeam necondiţionat
făcea parte din existenţa noastră cotidiană
nici nu ne puteam/ imagina viaţa fără leuţu'
chiar / o!/ ce ar fi fost viaţa asta fără leuţu'?
(*15. aici sunt cele mai multe idei de discutat / pe banca din*)

Ca într-un bildungsroman, cartea este cea «a unui hans» în căutare de sine și a sensurilor vieţii:

pe stradă / în lăuntrul zidului e linişte / revolta a căpătat
un sens invers / eram tânăr şi treceam parcă involuntar
pe lângă zidurile părăsite / treceam și așezam bucăţile de
piatră dislocată / erau multe / am văzut că nu le puteam
pune mereu la locul lor / aşa că am început să le scriu
pe spate cu cifre săpate adânc.
(*pe stradă / în lăuntrul zidului e linişte / revolta a căpătat*)

Poetul este „în căutarea timpului pierdut”, dar şi regăsit, al motorului poeziei, al memoriei poetice, evitând spaţiile prăfuite ale unei poezii depăşite, deşi totul este efemer, sursă de spleen:

pe seară / îmi sunam prietenii
le trimiteam fotografii
din natură / discutam mai ales detalii
despre nori / frunze / iarbă

am experimentat cam cât e de greu
să refaci un cuvânt / vers.

era mult mai greu să ştergi hainele de atingeri involuntare
cel mai simplu era să le clătesc / praful alb se aşeza
de la sine pe jos / fotografiam urmele tălpilor / memoram
toate momentele zilei / făceam un album pe care
îl lăsam în podul casei.
(*pe stradă / în lăuntrul zidului e linişte / revolta a căpătat*)

(e mai uşor să-ţi imaginezi un rai al tău / în care să intri şi să ieşi
după cum se plimbă prietenii tăi prin parcuri / poate şi părinţii lor
poate şi bunicii lor);
(în imediata apropiere am găsit / în sfârşit / vitrina în care)

Autor ironic, cu un simt ludic, perceptibil:

pe bancă / două femei tinere
una fericită / cealaltă nefericită
un scenariu perfect pentru o piesă
jucată într-o mansardă;
(*în imediata apropiere am găsit / în sfârşit / vitrina în care*)

Poetul este un umanist, scrie pentru că mai crede că poezia poate salva omenirea, natura, paradisul pierdut:

spre seară ne povestim impresiile / cele mai frumoase
sunt consemnate / nu făceam altceva decât să scriem
un jurnal al fericirii.
(*în imediata apropiere am găsit / în sfârşit / vitrina în care*)

pe la amiază / va fi soare
ne vom plimba de mână pe creasta
pietrei craiului / ajungem repede;

acolo aerul este despachetat / poţi privi
stelele în amiaza mare.
(*interesant era că văzusem că toţi prietenii mei apropiaţi*)

Poeţii restituie „corola de minuni a lumii":
pânǎ mâine voi deschide o linie de asamblat gânduri / am
şi de la tine o serie neagră de pe la 20 de ani / voi găsi visele
cerute expres / voi povesti întâmplări de tinereţe în numele tău
le voi pune pe un cd într-o ediţie „restitutio".
(*interesant era că văzusem că toţi prietenii mei apropiaţi*)

unele lucruri poartă în ele ceva inexplicabil
le aşez pe marginea ferestrei şi le privesc / prin geam
văd vecinii cum se mişcă pe stradă / printre obiecte
cum le dă viaţă ceva ce pluteşte în aer / un fel de abur
greu / ca o respirare divină;
(*prima călătorie în deltă mi s-a părut că s-a petrecut într-o cuşcă*)

O stare de adoraţie divină, extatică, cuvintele devin uneori de prisos, sincopele sunt „pline" de emoţii la contactul cu miezul vieţii, îl lasă mut, de unde aceste spatii libere, ce „tac" filozofic, printre rânduri: întreruperi, sincope:
eu niciodată / .... / eu
eu întotdeauna / .... / eu
eu.
(*prima călătorie în deltă mi s-a părut că s-a petrecut într-o cuşcă*)
Poetul este un comentator şi un privitor al trenului vieţii, un reporter al unor trăiri poetice ilustrate:
imaginile fotografice pentru albumul
anei se vor desfăşura ca de pe un mosor
le decupezi / le roteşti cu câteva grade
la poziţia verticală / reformulezi automat
culorile / imaginile devin mai clare
decât realitatea;

eu însumi am făcut un album cu litera „ξ" alb
şi unul cu litera „ζ".
(*avea o voce foarte clară / sensibilă / cam ca aceea pe care*)

Dragostea este o fată plină de pudoare:

lacul iezer este şi acum limpede ca diamantul / am cu mine o fată
am urcat acolo să ne spunem jurăminte / aveam
mulţi prieteni care urcaseră pe scara cerului / se vopseau
la păr şi urcau treptele imaginare / eu le desenam pentru ei
înainte / dar ei nu înţelegeau numărătoarea;
(am privit îndelung spre mare / din vârful muntelui mi-am)

„Le monde entier est une scène, hommes et femmes, tous, n'y sont que des acteurs, chacun fait ses entrées, chacun fait ses sorties, et notre vie durant, nous jouons plusieurs rôles". William Shakespeare
Minnelli: «The world is a stage» (le monde est une scène) dar şi «The stage is a world». *Theatrum mundi*, al lumii moderne:

de pe podul de peste râul târgului / arcuit ca un toc de ferestră
de la cluny / privesc apa şi calea ferată şi parcul
privesc oraşul vechi şi oraşul nou / adulmec lung actorii din
următoarea piesă de teatru.

am pus 68 de accente pe acest cuvânt / şaizeci şi opt de idei.

da-da.
(am privit îndelung spre mare / din vârful muntelui mi-am)
Solitudinea este o artă, poezia este izolare, retragere, deşert, reculegere, abandon, agonie, transă:
(*nu te văd / stai ascunsă după propria singurătate / singurătăţile*)

1.
nu te văd / stai ascunsă după propria singurătate / singurătăţile
sunt transparente / numai cuvintele urâte sunt opace
acolo poţi chiar să aprinzi lumina şi să-l citeşti pe platon;

vinerea sunt aici / lângă catedrală / cioplesc nişte pietre
pentru marginile fântânii / privesc pe cer norii albiţi
undeva privirile noastre se vor întâlni;

nu aştept un sărut / nu aştept o îmbrăţişare / dar te voi lua
pe cal / unul alb – desigur – / şi vom trage câte duble vor fi necesare
pentru a mă săruta suficient / pentru a mă îmbrăţişa îndeajuns;
(nu te văd / stai ascunsă după propria singurătate / singurătăţile)

Autorul vrea să cuprindă exhaustiv universul oraşului, este un citadin însetat de viaţă, de obiecte, inventariază în subconştient viaţa sa, viaţa cetăţii, un melancolic, contemplativ, cu senzaţia că un cuvânt nu are toate puterile pentru a acoperi totul..., de unde mari insule de pauze largi în carte.
Motorul poeziei sale este un ochi fotografic, un aparat ce se plimbă ca o oglindă magică, cu picioarele pe pământ, dar şi în ceruri. Se observă, ne observă cu un spirit ludic, fin, ironic care radiografiază tot ce vine în unghiul privirii:

2.
este o zi cu soare / mergem în oraş / facem analize cromozomiale
trecătorilor / la întâmplare / poate vii şi tu şi treci pe marele bulevard
te voi striga ca pe o fiinţă / te voi chema.

apoi vom vizita craterele de pe munte / vino / n-o să le mai vezi
niciodată / zona îşi schimbă relieful / este joi şi ai timp

suficient să termini săptămâna într-o melancolie căutată.
(nu te văd / stai ascunsă după propria singurătate / singurătăţile)

Angela NACHE MAMIER

(continuare în nr. viitor)

Când interesul vizează alte fesuri

Pentru o bună parte din cititorii *Cafenelei literare*, recentul meu incident cu revista *Vatra veche* este deja cunoscut din corespondenţa noastră prin poşta electronică. Mă opresc acum asupra lui în ideea că el reflectă, de fapt, o stare de lucruri nu tocmai ortodoxă din mediul nostru literar - atât de frământat și de incapabil să-și ducă la împlinire menirea. Anume aceea de a ţine pasul cu evoluţiile din spaţiul spiritual mondial şi naţional, de a-şi face simţit impactul pe ceea ce am putea numi „piaţă", de a-şi atrage adică cititori măcar pe măsura tradiţiei interbelice și socialiste.

Incidentul a fost generat de publicarea în *Vatra Veche* sub semnătura cuplului Mariana și Valeriu Stancu a unui grupaj de traduceri din poetul turc Tuđrul Keskin trimis de mine, rod al strădaniilor mele de a face cunoscută în România literatura turcă şi în Turcia literatura română. Soarta a făcut ca traducerile mele să fie directe, fără intermedierea altei limbi și ca eu să am deja câteva realizări notabile în sensul acesta, prin traducerea şi editarea în Turcia a unui volum propriu de poezie, a unei antologii de poezie română actuală, urmată de volumele a șapte din poeţii antologaţi, precum şi a numeroase poeme şi grupaje din poeţi români şi, respectiv, turci în reviste literare – în presa literară de pe ambele maluri ale Mării Negre încetăţenindu-se ideea că am contribuit la construcţia unui „pod de cuvinte" de aici și până la Bosfor.

Problema, în esenţă, îşi are originea în refuzul ieşeanului Valeriu Stancu de a mă recunoaşte nici ca poet, deşi sunt la a 14-a carte editată, și nici ca traducător, refuzându-mi apelativul de „confrate", pe motivul că eu aş fi fost un „aparatcic" al vechiului regim, care ar fi colaborat cu Serviciile. Aşa s-a aprins iasca-n mine. Din câte ştiu eu, „confrăţia" scriitoricească are la bază creaţia, nu statutul nostru social. Dar, meargă-treacă, hai să vedem: cine din noi doi a fost mai „aparatcic"? Eu, unul, nu am colaborat, eu chiar am lucrat în cadrul unui serviciu naţional de informaţii (Alo, VS, „informaţii", nu poliţie politică !) şi anume în cel al Armatei, ocupându-mă strict de diplomaţia militară). Cine are curiozitatea și dispoziția să lectureze recent editatul meu volum, *Mărturisiri și fulguraţii la foc de tabără* (Editura *Betta*, Bucureşti, 2023), scris tocmai sub imboldul diferendului cu Valeriu, va înţelege despre ce este vorba. Dacă preopinentul VS consideră că o ţară care se respectă, indiferent de regimul său politic, nu are nevoie de relaţii pe toate planurile cu celelalte ţări ale lumii, bazate pe o bună cunoaştere reciprocă, este treaba lui.

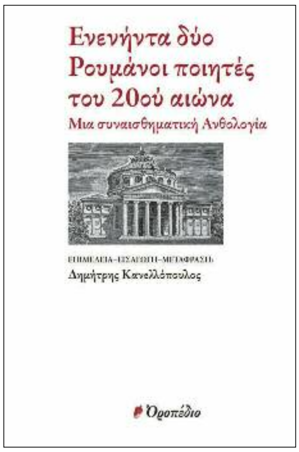
În timp ce mie, în anul 1986, cenzura îmi scotea din şpaltul Editurii Militare volumul de debut, colegul meu de promoţie absolvent al secției de limba și literatura franceză VS, la Iași, tocmai activa la o revistă (*Cronica*), unde avea să devină redactor-şef, mai apoi preşedinte al Filialei USR Iaşi, să-şi înfiinţeze editură… ehehei, om din Elita noastră literară! Nu cumva ăsta e tipul de „aparatcic" invocat de el? Adică acel om uns cu alifiile speciale ce-i permit să se strecoare printr-un sistem şi să obţină o sumedenie de beneficii personale. În definitiv, cu ce-l deranjez eu pe Valeriu Stancu, scriitor cu (citez de pe Internet) „peste 50 de volume publicate în România (romane, eseuri, nuvele, poeme, publicistică); 20 de volume de versuri publicate în străinătate (Franţa, Belgia, Italia, Germania, Mexic, Canada); prezent în peste 20 de antologii de poezie universală contemporană editate pe toate continentele, invitat la mai toate marile festivaluri de poezie din întreaga lume; prestigioase premii naţionale şi internaţionale…." ? Eu, care timp de două decenii, a trebuit să stau departe de mediul literar, iar acum mă străduiesc din răsputeri să remontez handicapul? Sunt de-abia la a 14-a carte, îmi autofinanţez editările, tot ce fac - fac pe spezele proprii, iar în afara ţării nu am accesat decât piaţa literară din Turcia. Îi recomand lui VS să lectureze atent recentul meu volum şi să vadă cât loc gol destinat literaturii române ne aşteaptă pe piaţa de carte din Turcia. Ba, m-aş opri un pic și pe piața de carte din România, unde însăși conducerea USR constată cu tristeţe că nu prea mai avem cititori. Personal, eu ştiu că scriu ca să fiu citit şi am destule dovezi că sunt – deci nu-mi asum vreo vină în privinţa îndepărtării cititorilor români de cartea editată. Cred că nici scriitorii şi poeţii ce se zbat în anonimatul în care colegi precum VS se străduiesc să ne ţină ar avea vreo vină. Acolo, pe plan local, unde ei îşi fac cunoscute creaţiile, mulţi dintre ei sunt citiţi şi apreciaţi.

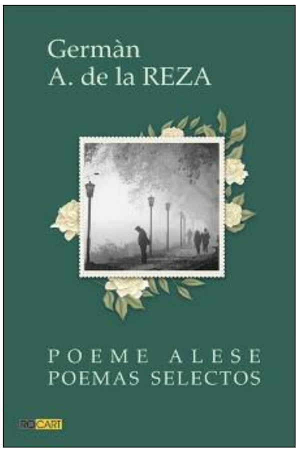
De unde sentimentul, pornirea asta de respingere? Cred că Grigore Alexandrescu explica destul de pe înţeles fenomenul cu egalitatea pentru căţei. „Confrăţia" manifestă a mea sau a altuia cu Valeriu Stancu ar fi putut însemna participarea lui la mai puţine manifestări naţionale şi internaţionale, mai puţine cărţi ale sale editate etc. Aici îşi are originea şi diferendul meu cu Valeriu Stancu; ne-am întalnit anul trecut, cu ocazia Festivalului Internaţional „Europoezia" ce are loc anual la Brăila (urbea mea de suflet), unde Valeriu Stancu este vioara întâi, brăilenii având un rol de simplu decor. Faptul că anul trecut concitadinii m-au chemat să-i ajut (ca brăilean turcolog) să se descurce cu invitaţii din Turcia, din care doar unul cunoştea limba franceză - limba suport a manifestării de sorginte francofonică - l-a deranjat pe Valeriu Stancu până-ntr-acolo încât anul acesta, deşi poeţii turci l-au rugat sa mă invite şi pe mine la manifestarea organizată de el la Iaşi, a refuzat categoric. În acest context am avut cu el discuţia telefonică ce a generat diferendul, reluată de mine printr-un e-mail la care nu a binevoit să răspundă.

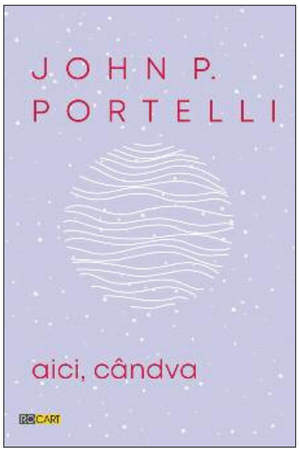
Nu e firesc să ne punem întrebarea de ce ieşeanul VS este vioara-ntâi la un festival al brăilenilor? Răspunsul este simplu: pentru că festivalul are la dispoziţie fondurile necesare, asigurate de regretatul poet (calitate imprimată de VS, prin editarea unui volum, contestată în breaslă) brăilean Stere Bucovală, după decesul acestuia festivalul fiind dedicat memoriei lui de către familie. Pe la Brăila mea cea dragă cam aşa stau lucrurile; autorităţile şi sponsorii locali nu prea dau doi bani pe memoria lui Fănuş Neagu (să organizeze adică un festival-concurs de proză scurtă dedicat „nebunului marelui oraş de la Dunăre"), în schimb organizează anual un festival-concurs dedicat Anei Blandiana. Iertat să fiu, dar ce treabă are Ana Blandiana cu urbea Brăilei? Păi, fără a-i nega distinsei poete valoarea, are - de exemplu, în sensul că motivul pentru care dl. Nicolae Băciuţ a încurcat borcanele cu traducerile mele era tocmai cel al oboselii datorate volumului de muncă; revista apărea la foarte scurt timp după înapoierea de la Brăila, unde manifestarea blandiană inclusese o deplasare în trombă în satul Ţăcău, comuna Mărașu din Balta Brăilei lui Panait Istrati şi Fănuş Neagu! Cred că mai ales de-asta s-a supărat Valeriu Stancu pe mine – pentru că la discuţiile din cadrul festivalului de anul trecut, ca fiu al Brăilei, am făcut trimiteri la această stare de fapt, oferindu-mă chiar să-i ajut pe localnici la organizarea unui concurs de proză scurtă „Fănuş |Neagu". Erau în sală şi reprezentanţi ai unor posibili sponsori, dar dacă interesul vizează alte fesuri…

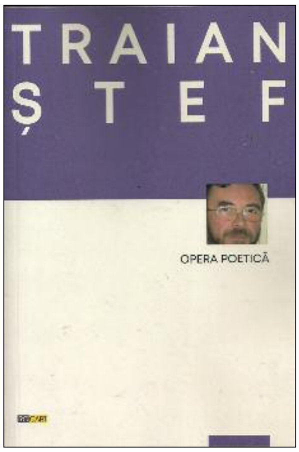
Marian ILIE

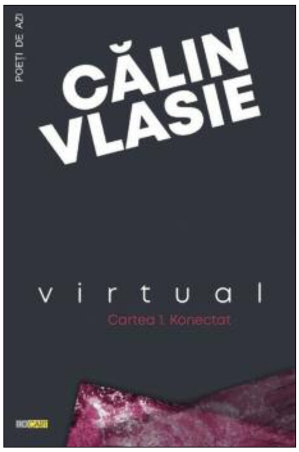
Cărți primite la *Cafenea*

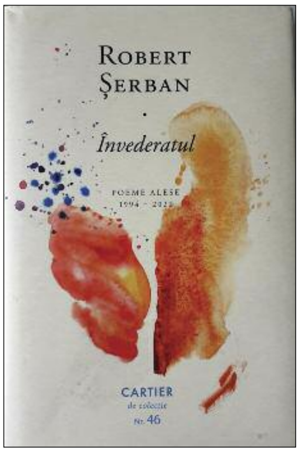

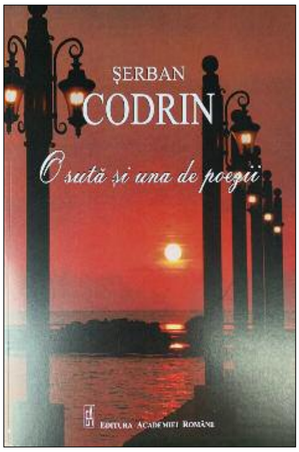

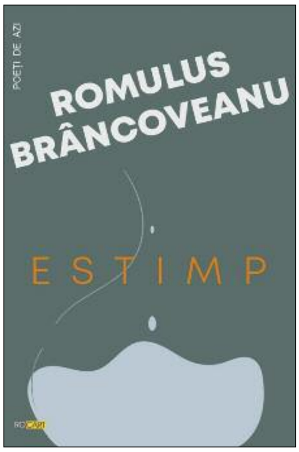

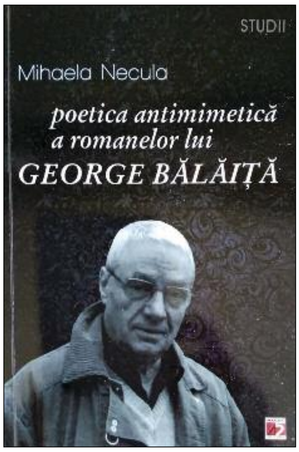

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacţie:
Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Ion PANTILIE

Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Corectură:
Jean DUMITRAȘCU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/219976

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

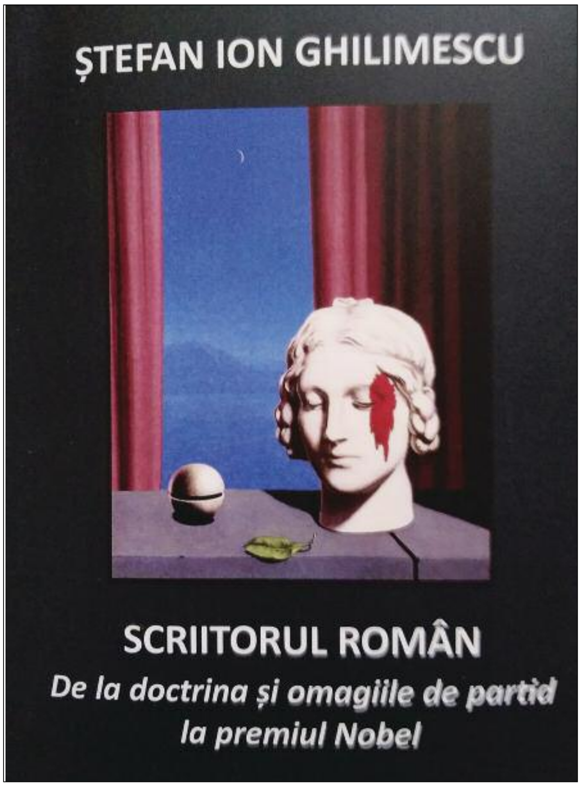
Responsabilitatea asupra
conţinutului textelor revine
autorilor, conform legii.
Autorii pot avea şi alte opinii
decât ale redacţiei.

Manuscrisele primite
la redacţie nu se înapoiază.

Tiparul executat la
VENUS PRINTING SOLUTIONS
Iași

Revista nu publică decât texte originale, deci care nu au mai apărut în alte publicaţii.

LITERATURA ROMÂNĂ

ȘTEFAN ION GHILIMESCU

O serie de portrete ale scriitorilor români, făcute din perspectiva operei şi a pactului acestora cu puterea politică a epocii, ne prezintă Ştefan Ion Ghilimescu în recentul său volum de critică literară, *Scriitorul român. De la doctrina şi omagiile de partid la premiul Nobel*, Editura *Aius*, Craiova, 2023. Astfel, I.L. Caragiale, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Titu Maiorescu, Tudor Vianu, Tudor Jebeleanu, Radu Petrescu, Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Mircea Zaciu, Herta Müller ş.a. îşi găsesc pe rând locul în paginile cărţii. Dar să îl ascultăm, mai bine, pe autor.

„Cunoaşterea reală a fenomenului de <<turcire>> masivă a scriitorilor şi intelectualilor români după actul de la 23 august 1944 – cu înregimentarea lor în armata cântăreţilor <<realizărilor>> regimului realist-socialist şi comunist de inspiraţie oriental-sovietică (unii în rol de prim-solişti sau chiar de dirijori: Sadoveanu, G. Călinescu, Al. Rosetti, Traian Săvulescu etc.) -, o recuperare şi o analiză fără *parti pris*-uri politice, pe această canava otrăvită, a operei puţinilor neaderenţi sau rezistenţi, pe de o parte; în altă ordine, restituirea fondului literaturii exilului politic anticomunist, cu inventarierea şi studierea cu atenţie a tezaurului său cultural major (cărţi, publicaţii, biblioteci, academii, fundaţii, arhive, anuare, simpozioane şi conferinţe, corespondenţă şi jurnale inedite etc., etc) sunt singurele modalităţi viabile, astăzi, de a pune în discuţie, a înţelege şi evalua corect bogatul spirit creator al elitelor culturale româneşti moderne, făuritoare a groundului intelectual de ţară.

Acest mai mult decât necesar demers care, din păcate, nu a devenit încă, după aproape trei decenii şi jumătate de la Revoluţie, un act reflex în exerciţiul vieţii literare şi intelectuale de zi cu zi, în activitatea curentă a instituţiilor cu atribuţii în domeniu, va trebui menit nu numai împrospătării şi revitalizării permanente a memoriei noastre cultural-istorice, dar şi efortului de a ne defini spiritual, pe deplin justificat şi onorabil, în noul habitat european.

Moda, mania sau practica specifică omagiilor de partid a debutat în societatea românească cu un gest considerat de scriitorul maidanelor bucureştene - George Mihail Zamfirescu – mai mult decât fistichiu. Mă refer desigur la ceremonia înmormântării, la sfârşitul lui decembrie 1936, a tovarăşei Tita Cristescu, în Cimitirul Bellu, în acordurile *Internaţionalei*, intonate de o fanfară militară chemată în mod special la faţa locului de tatăl odraslei, nimeni altul decât faimosul Ghiţă Plăpumaru, unul dintre partizanii afilierii comuniştilor români la Komintern. Fosta *Miss România*, anturată şi răsfăţată în epocă de cohorte de bărbaţi, fusese ucisă, într-o criză de gelozie, de amantul ei, dar asta nu însemna şi nu spunea nimic tovarăşilor, de vreme ce primadona murise la datorie, purtând pe umeri toată «răspunderea» misiunii de lider al celulei de femei a Partidului Socialist condus de tovarăşul Crilenco (numele conspirativ al lui Gheorghe Cristescu, primul prim-secretar general al Partidului Comunist din România.

Fără restituirea şi valorizarea concretă a patrimoniului literar al exilului românesc, sunt de părere, orice încercare de creionare a unei istorii a literaturii române, după *Revoluţie*, este un nonsens. Cu atât mai mult cu cât istoria oricărei literaturi a unei naţiuni europene nu poate să fie decât o componentă şi un element de informaţie cu privire la unitatea Europei."

Opinia noastră? O carte necesară, a conştiinţei literare şi morale, capabilă să provoace discuţii.

Virgil DIACONU